

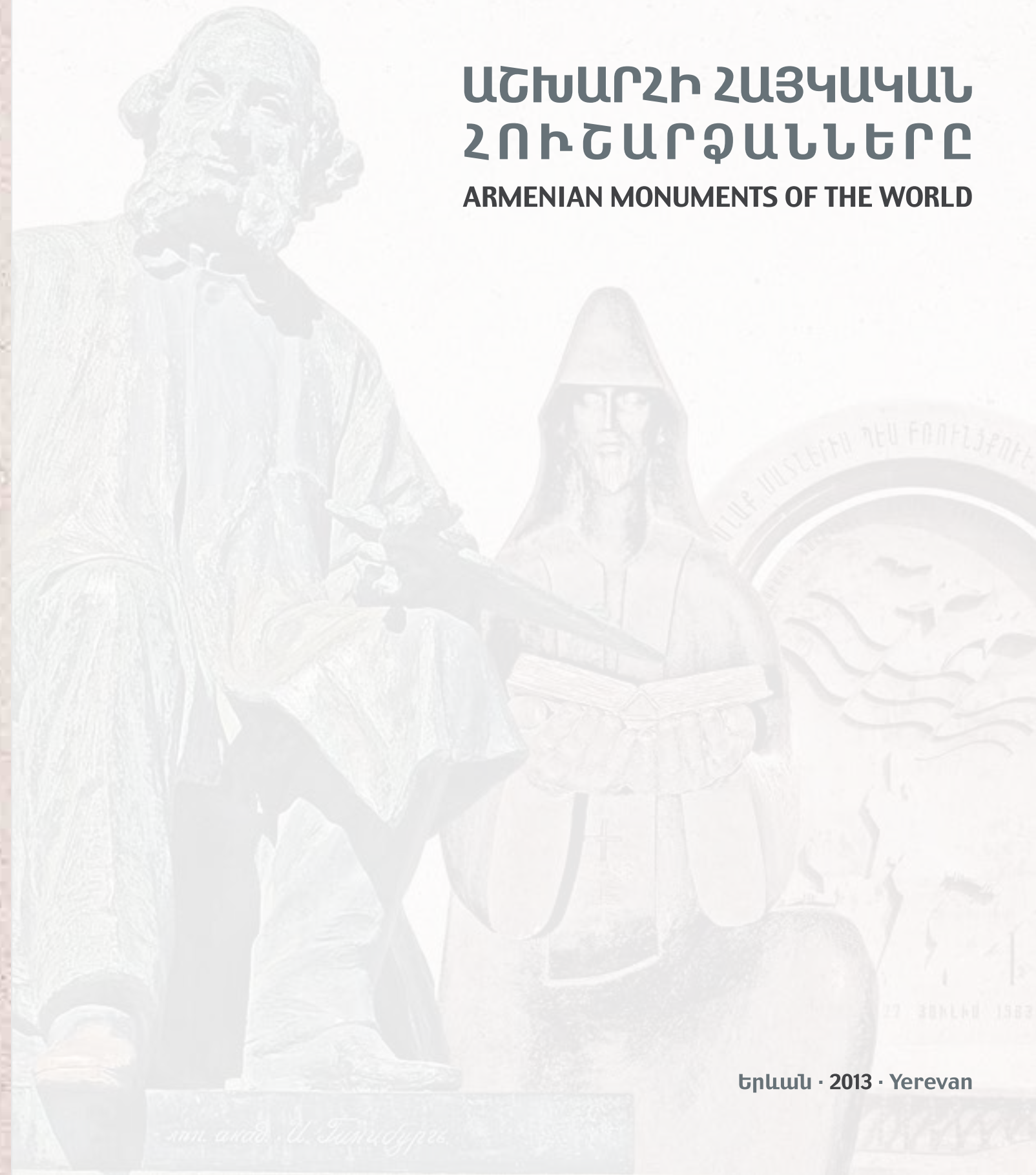
ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Երևան • 2013 • Yerevan

ՀԴՏ 725. 945 (479.25)
ԳՂՄ 85. 11 (22)
Ա 653

Ա 653
Աշխարհի հայկական
հուշարձանները.–
Եր.: Անտարես, 2013.
Մաս 3.–128 էջ:

Armenian Monuments
of the World
Yer.: Antares, 2013.
Part 3.–128 pp.

«Աշխարհի հայկական հուշարձանները» գրքի երրորդ
հատորում ներկայացվում են Ասիայի և Եվրոպայի հայկական
կոթողները:

The third volume of the **Armenian Monuments of the World**
presents the Armenian monuments in Asia and Europe.

Նախատեսված չէ վաճառքի համար:
Not for sale.

Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են:
All rights reserved.

Գրքի վրա աշխատել են՝

Անի Որսկանյանը
Տաթևիկ Սայադյանը
Սարգիս Կարապետյանը
Զավեն Բոյաջյանը
Թագուհի Կարապետյանը
Դավիթ Բոյաջյանը
Արմեն Անանյանը
Ներսես Մարտիրոսյանը
Արմեն Մելքումյանը
Ռուզաննա Շահինյանը

Նախագծի ղեկավար՝
Ռաֆայել Հովհաննիսյան

Project Team

Ani Vorskanyan
Tatevik Sayadyan
Sargis Karapeyan
Zaven Boyajyan
Taguhi Karapetyan
Davit Boyajyan
Armen Ananyan
Nerses Martirosyan
Armen Melkumyan
Ruzanna Shahinyan

Head of Project
Rafael Hovhannisyan

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Հատոր III

Volume III

Բովանդակություն

Ներածական խոսք	4
Նախաբան	6
Ասիա	8
Լիբանան	10
Սիրիա	38
Իրան	58
Հնդկաստան	74
Ղազախստան	76
ԱՄԷ	78
Հորդանան	79
Իսրայել	80
Եվրոպա	88
/շարունակություն/	
Ուկրաինա	90

Contents

Opening Address
Preface
Asia
Lebanon
Syria
Iran
India
Kazakhstan
UAE
Jordan
Israel
Europe
/Continuation/
Ukraine

ISBN 978–9939–51–541–0

©«Դ–Տելեկոմ» ՓԲԸ, 2013
©"K–Telecom" CJSC, 2013
©«Համահայկական աշխարհագրական ասոցիացիա», 2013
©"Panarmenian Geographic Association", 2013

Երևան • 2013 • Yerevan

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Հարգելի՛ ընթերցող,

Հպարտ եմ տեսնելու աշխարհի հայկական հուշարձանները Ձեր ուշադրությանը ներկայացնող շարքի երրորդ հատորը: Այն «Համահայկական աշխարհագրական ասոցիացիայի» հետ մեր համատեղ աշխատանքի արդյունքն է:

Այս հատորում ներառված կոթողները, ինչպես և Նախորդ երկու գրքում ներկայացվածները, հիշեցնում են մեր անցյալի դժվարին ու փառավոր օրերի մասին և բացում դրա անձանոթ էջերը:

Հայերն աշխատասեր ժողովուրդ են. մենք կերտում ենք մեր ապագան՝ փայփայելով անցյալը: Մենք բարձր ենք գնահատում Նշանավոր հայերի և օտարազգիների գործադրած ջանքերը հանուն մեր ազգի բարօրության: Մենք Նշանավորում ենք մեր երկրի պատմության կարևորագույն իրադարձությունները և հուշարձաններ ենք կանգնեցնում՝ հարգանքի տուրք մատուցելու դրանցում դեր ստանձնած մարդկանց հիշատակին և վառ պահելու այդ իրադարձությունների մասին հիշողությունը:

«Աշխարհի հայկական հուշարձանները» շարքը մեր երախտիքի համեստ արտահայտումն է: Եկեք օգտագործենք այս հրաշալի հնարավորությունը և ծանոթանանք Հայաստանի սահմաններից դուրս գտնվող հայկական հուշարձաններին: Եկեք շարունակենք միասնաբար աշխատել հանուն մեր երկրի բարօրության:

Ռալֆ Յիրիկյան
ՎիվաՍել–ՄՏՄ–ի գլխավոր տնօրեն

Dear reader,

I am proud to see the third volume of the book presenting the Armenian monuments of the world, an effort made with the Panarmenian Geographic Association, to your attention.

The monuments included in this volume, just like those presented in the previous two books, remind us of the dire and the glorious days of our past and open the unknown pages of our history.

Armenians are a nation of toilers: we build for tomorrow yet cherishing our yesterday. We value the efforts that outstanding Armenians and non–Armenians have made for the well–being of our people. We remember the milestones of our history, and devote monuments to the memory of the people who have played role in them and to those memorable events.

The Armenian Monuments of the World is a modest tribute to those efforts. Let’s use this wonderful opportunity to familiarize ourselves with the monuments beyond the borders of Armenia and continue to work jointly for its best.

Ralph Yirikian
VivaCell–MTS General Manager

Նախաբան

«Աշխարհի հայկական հուշարձանները» գրքի երրորդ հատորը ձեր ուշադրությանն է ներկայացնում Ասիայի և Եվրոպայի հայկական կոթողները:

Այստեղ երկրները դասավորված են ոչ թե այբբենական կարգով, այլ ըստ այդ պետություններում հայկական սփյուռքի ներկայացվածության:

Նախապես հայցում ենք մեր ընթերցողների ներողամտությունը, եթե այս հատորում տեղեկատվության հետ կապված որևէ բան թերի լինի, կամ հանդիպեն անճշտություններ, քանի որ նույնիսկ համայնքներում չեն տիրապետում հուշարձաններին ամնչվող ամբողջական տվյալների: Նախապատրաստական աշխատանքի ընթացքում մենք հաճախ կանգնել ենք նման խնդիրների առջև: Դա էր պատճառը, որ ստիպված էինք դիմել առավել նեղ մասնագիտական գիտելիքներ ունեցող անձանց:

Երրորդ հատորի աշխատանքներն ամենից բարդն էին, նախևառաջ այն պատճառով, որ այստեղ ընդգրկված են Սիրիայի հայկական հուշարձանները: Այն իրավիճակը, որում հայտնվել են այդ երկիրը և այնտեղ բնակվող հայկական սփյուռքը, բարդացրեց թե՛ հուշարձանները լուսանկարելու և թե՛ տեղեկություններ հավաքելու գործընթացը: Նախագծի հեղինակները փորձեցին կապ հաստատել Սիրիայի հայ համայնքի ներկայացուցիչների հետ, սակայն գիտակցում էին, որ ներկայումս հուշարձանները լուսանկարելու բարենպաստ ժամանակ չէ մի երկրում, որտեղ խոսքը բառացիորեն գոյատևելուն է վերաբերում: Պատերազմող երկրում դժվար կլիներ նաև ապահովել Հայաստանից գործուղված լուսանկարչի անվտանգությունը: Չնայած բոլոր բարդություններին, այնուամենայնիվ, գրքում դուք կտեսնեք Սիրիայի հայկական հուշարձանները: Առաջին հերթին՝ պատմաբան Սամվել Կարապետյանի շնորհիվ, ով մեծ սիրով տրամադրեց մեզ իր նյութերը՝ աջակցելով այս հրատարակության ստեղծմանը: Շնորհակալություն ենք հայտնում նաև 22 սփյուռքի և արտաքին գործերի նախարարություններին գրքի լույս ընծայմանն աջակցելու համար:

Կարծում ենք՝ մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում նաև Լիբանանի և Ուկրաինայի հայկական հուշարձանները: Դրանք ուսումնասիրելով՝ կարելի է պատկերացում կազմել այդ երկրներում մեր հայրենակիցների անցած ճանապարհի մասին, ինչպես նաև ակնհայտ է դառնում, թե ինչ մեծ հարգանք են նրանք վայելում իրենց պատմական հայրենիքից հեռու:

Հրատարակության հեղինակները խորին շնորհակալություն են հայտնում ՎիվաՍել–ՄՏՍ–ին, առանց որի աջակցության այս, ինչպես նաև շատ այլ նախաձեռնություններ մեր երկրում իրականություն չէին դառնա:

Preface

"The Armenian Monuments of the World" in its third volume brings to your sight the monuments of Europe and Asia. As you will notice, the countries are sorted not in the alphabetical order, but according to the way the Armenian Diaspora is present there.

It is important to mention that the Diaspora does not possess the complete information about the monuments in the communities; therefore, we apologize if some of our readers deem some information in this volume incomplete or inaccurate. In the course of preparing the book we often faced discrepancies like this one; that is why we had to turn to experts to support in specifying the data.

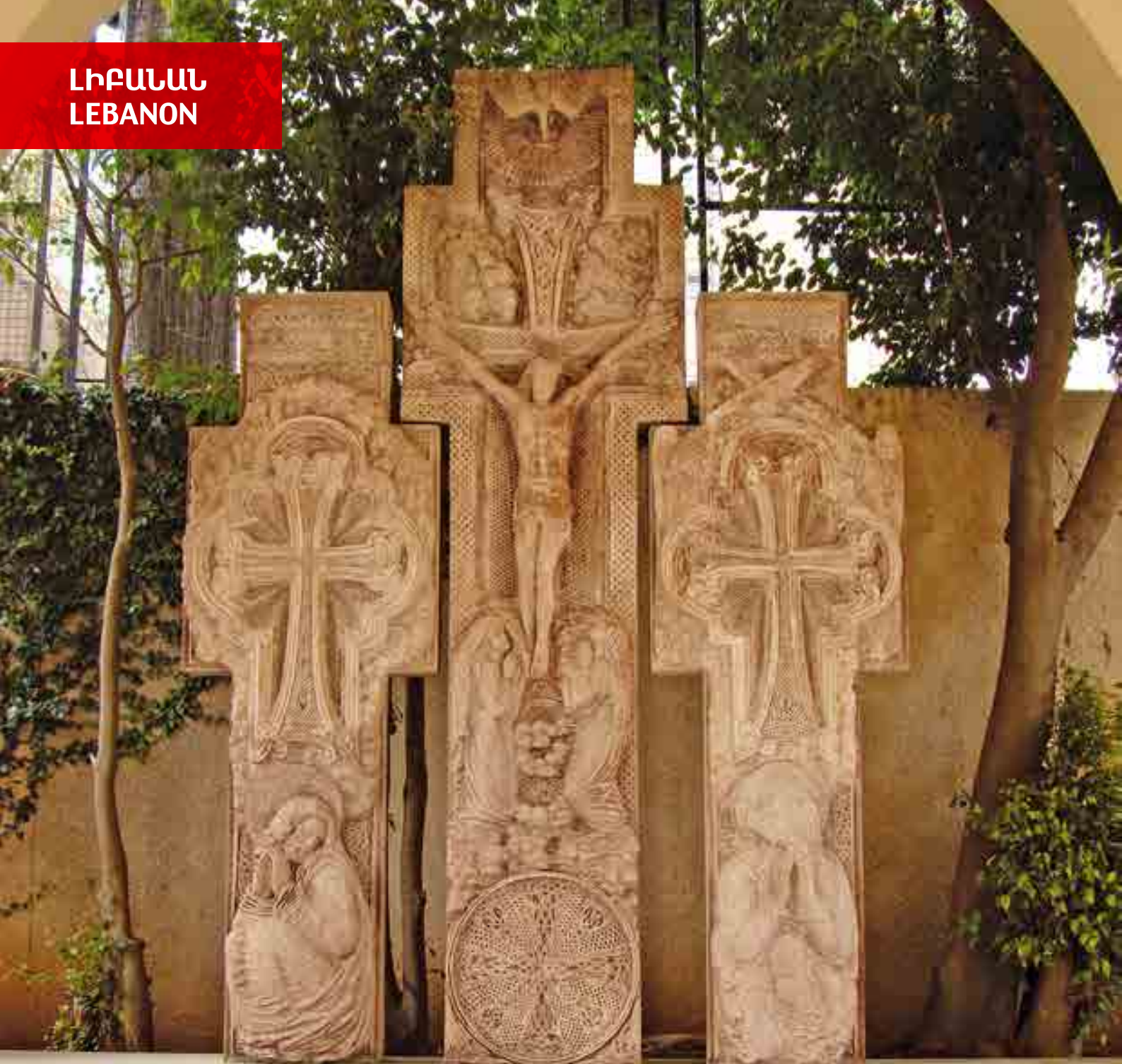
Due to the inclusion of the Syrian Armenian monuments in the third volume, the work on it turned out to be the most complicated. The situation in that country and the life conditions of the Armenian community there made the process of collecting information on the monuments and their photographs a problem. The authors of the project tried to contact the Armenian community representatives in Syria, clearly realizing though that people were trying to survive with life threatening events so it was hard to ask them to collect the information and pictures.

It would be equally complicated to provide the security of an assigned photographer from Armenia in a war–torn country. Despite all the difficulties the Armenian monuments in Syria are included in the book. And here we would like to thank historian Samvel Karapetyan, who kindly provided us with his materials thus supporting the creation of this publication. We also thank the Ministries of the Diaspora and of Foreign Affairs of RA, for their support to publish this book.

We believe, the Armenian monuments in Lebanon and Ukraine are of great interest worth your attention as well. They shed light on the path our people passed there and demonstrate the high esteem they entertain far from the homeland.

The authors of the book express their deepest gratitude to VivaCell–MTS without whose support this publication, like many other initiatives in our country, would have never been implemented.

Քեյրուօ, Բիքֆայա Beirut, Bikfaya

Պերժուհի Գևորգյանի հիշատակին նվիրված
հուշակոթող

Սուրբ Նշան եկեղեցու բակ
Նախաձեռնությունը՝ Բ. Գևորգյանի

Monument to the memory
of Pertchuhi Gevorgian

St Nshan Church yard
Initiative of B. Gevorgian

2001

Քեյրուօ, Բիքֆայա Beirut, Bikfaya

Հայոց ցեղասպանության 50-րդ տարելիցին
նվիրված հուշարձան

Անթիլիասի կաթողիկոսության դպրեվանքի
շրջակայք

Չեղինակներ՝ **Չ. Խաչյան, Չ. Խաչերյան**

Նախաձեռնությունը՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության
Լիբանանի թեմի և հայ համայնքի

Monument to the 50th anniversary
of the Armenian Genocide

Antelias Catholicosate Friary area

Authors **Z. Khedeshian, H. Khacherian**

Initiative of The Armenian Diocese of the Catholicosate of the Great
House of Cilicia in Lebanon, Armenian Community

1968

Բեյրութ | Beirut

**Գյուլբենկ Թագվոր Սիմոնյանի
հիշատակին նվիրված
աղբյուր-հուշարձան**

Սուրբ Նշան եկեղեցու տարածք
Նախաձեռնությունը՝ Հ. Թ. Սիմոնյանի

2012

**Fountain to the memory
of Gulbenk Tagvor Simonian**

St Nshan Church yard
Initiative of H. T. Simonian

Բեյրութ | Beirut

Նիկոլ Աղբալյանի կիսանդրին

Նիկոլ Աղբալյան
մարզա-մշակութային համալիր
Շեղինակ՝ **Մ. Գուլոյան**
Նախաձեռնությունը՝
Ն. Աղբալյան կոմիտեի

Bust of Nikol Aghbalian

Nikol Aghbalian Sports
and Cultural Complex
Author **M. Guloyan**
Initiative of N. Aghbalian Union

Բեյրութ | Beirut

**Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշակոթող**

Հայ կաթողիկե
պատրիարքության տարածք

Շեղինակ՝ **Պ. Փապուճյան**
Նախաձեռնությունը՝
Հայ կաթողիկե պատրիարքության

1939

**Monument in memory
of the Armenian Genocide
victims**

The Armenian Catholic Church
Patriarchate Area

Author **P. Paputchian**
Initiative of Armenian Catholic Patriarchate

Քեյրուօ | Beirut

Սումգայիթի եղեռնագործության
25-ամյակին նվիրված խաչքար
Սուրբ Նշան եկեղեցու տարածք
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ Լիբանանում
22 դեպքերի և «Փյունիկ»
համահայկական հիմնադրամի

**Khatchkar to the 25th
anniversary of the
Sumgait tragedy**
St Nshan Church yard
Tufa
Initiative of Embassy of the Republic
of Armenia in Lebanon, Pyunik Foundation

2013

Քեյրուօ | Beirut

Բուրջ Համուդ թաղամասի
հայկական հուշարձաններ

Armenian monuments of Burj
Hamud district

Քեյրուօ | Beirut

Բուրջ Համուդ թաղամասի
հայկական հուշարձաններ

Armenian monuments of Burj
Hamud district

Բեյրութ | Beirut

Նուբար Նազարյանի կիսանդրին
Լիբանանում 22 դեսպանության շենք
Չեղինակ՝ **Մ. Մազմանյան**
Նախաձեռնությունը՝ Նազարյան ընտանիքի

2001

Bust of Nubar Nazarian
Embassy of the Republic of Armenia in Lebanon
Author՝ **M. Mazmanyanyan**
Initiative of Nazarian family

Բեյրութ | Beirut

Հայր Սահակ Քեշիշյանի հիշատակին նվիրված խաչքար
Հայ կաթողիկոս Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ ճեմարանի բակ
Մարմար

Khatchkar to the memory of Fr Sahak Keshishian
Armenian Catholic St Gregory the Illuminator Seminary yard
Marble

Բեյրութ | Beirut

Գևորգ և Արուսյակ Գևորգյանների հիշատակին նվիրված հուշարձան
Սուրբ Նշան եկեղեցու բակ
Memorial to George and Arusyak Gevorgyan
St Nshan Church yard

Այնճար | Anjar

Աղբյուր-հուշարձաններ
Սուրբ Պողոս եկեղեցու բակ

Fontain-memorials
St Paul (Boghos) Church yard

Այնճար | Anjar

Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմների ժամանակ և 2-րդ դարի հետապնդման ճանապարհին Այնճարի նահատակների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սարգիս Չեյթելյան
Ժողովրդական տան բակ
Մարմար

Չեյթելյանի՝ Պ. Թասլաքյան
Նախաձեռնությունը՝
Լոս Անջելեսի Մուսա Լեռան
հայրենակցական միության

Memorial to the victims of
the Lebanese Civil
Wars and pursuit of the
Armenian Cause

Sargis Zeytelian National
House yard
Marble

Author P. Taslakian
Initiative of The Mousa Dag National
Committee of Los Angeles

2010

Այնճար | Anjar

Պետիկ Ինճեյանի հիշատակին նվիրված հուշատախտակ
Սարգիս Չեյթելյան կենտրոն
Մարմար
Շեղինակ՝ **Պ. Թասլաքյան**
Նախաձեռնությունը՝ 237 «Կարմիր լեռ» կոմիտեի

Petik Intcheian memorial plaque
Sargis Zeytelyan Center
Marble
Author **P. Taslakian**
Initiative of ARF "Red Mount" Committee

1996

Այնճար | Anjar

Վերապատվելի Տիգրան Անդրեասյանի կիսանդրին
Մուսա լեռան հուշարձան-համալիր
Բրոնզ

Bust of Rev. Tigran Andreasian
Mousadaghian Martyrs' monument-complex
Bronze

2004

Այնճար | Anjar

Չուշատախտակ՝ նվիրված փոխծովակալ Լուի Դարթիժ ղյու Ֆուրնեի հիշատակին
Մուսա լեռան հուշարձան-համալիր
Մարմար
Նախաձեռնությունը՝ Չերոսամարտի 95-ամյակի մարմնի

Memorial plaque to Vice-admiral Louis Dartige du Fournet
Mousadaghian Martyrs' monument-complex
Marble
Initiative of the Committee of the 95th Anniversary of the Heroic Battle

2010

Այնճար | Anjar

Մովսես Տեր-Գալուստյանի կիսանդրին
Մուսա լեռան հուշարձան-համալիր
Բրոնզ, գրանիտ
Շեղինակ՝ **Ա. Չաքմաքչյան**
Նախաձեռնությունը՝ Չ. Ճանապեհյանի և մուսալեռցի հայրենակիցների

Bust of Moses (Movses) Ter-Kalousdian
Mousadaghian Martyrs' monument-complex
Bronze, granite
Author **A. Chakmakjian**
Initiative of J. Janbazian and Mousa Dagh compatriots

1998

Այնճար | Anjar

Չեղվիզ Հնիստենգլինի
կիսանդրին

Չայ ավետարանական
դպրոցի բակ
Բրոնզ

Չեղինակ՝ **Չ. Խտշյան**

Նախաձեռնությունը՝ Այնճարի Չայ
ավետարանական վարժարանի
շրջանավարտների միության

Bust of Hedwig Äenishängslin

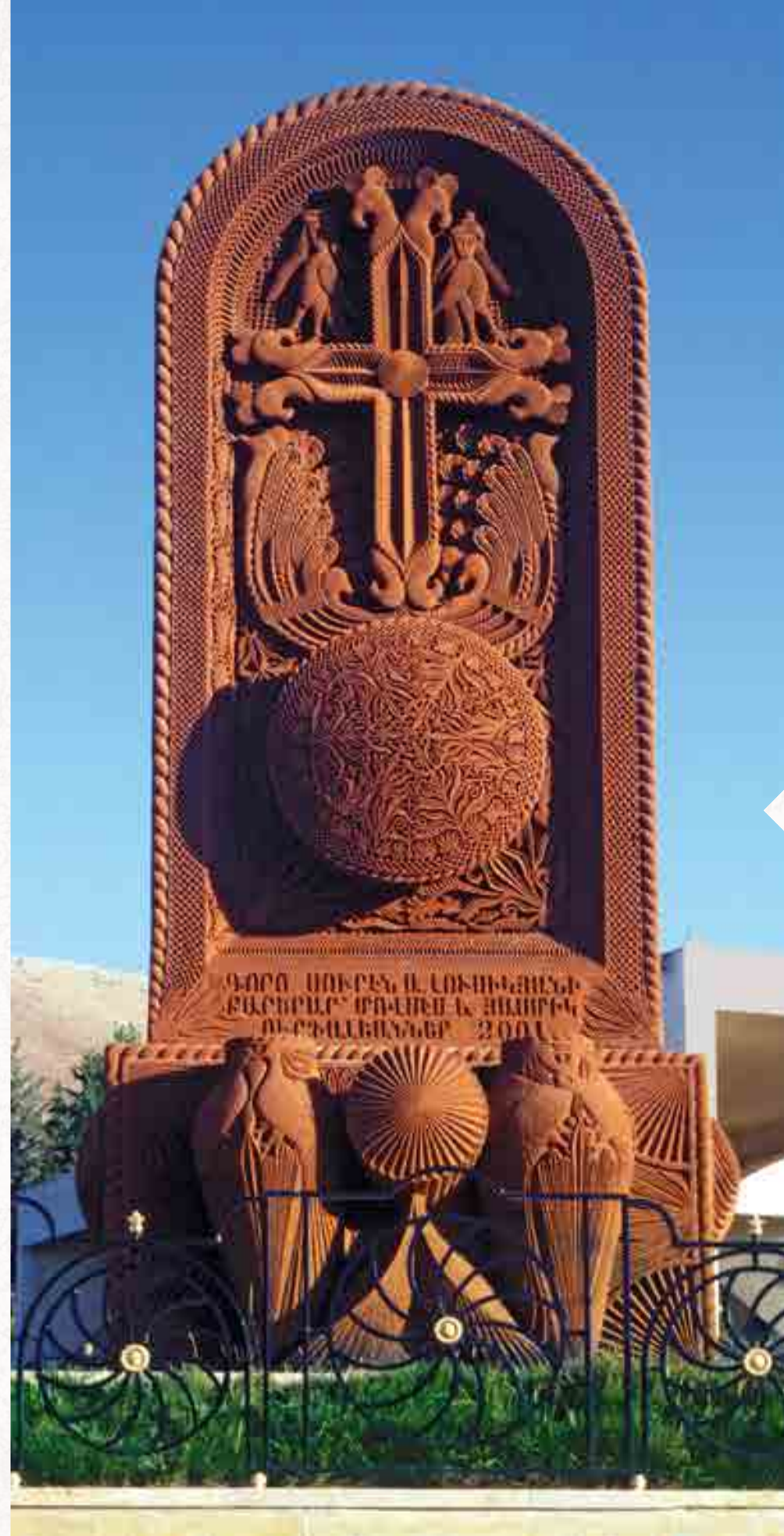
The Armenian Evangelical School
yard

Bronze

Author **Z. Khedeshian**

Initiative of Alumni Committee
of the Armenian Evangelical School

1985

Այնճար | Anjar

**Չ. Ուրֆայելյանի և Մ. Ճիկերյանի
հիշատակին նվիրված խաչքար**

Սուրբ Պողոս եկեղեցու բակ

Տուֆ

Չեղինակ՝ **Ս. Լուսիկյան**

Նախաձեռնությունը՝ Ուրֆայելյան ընտանիքի

**Khatchkar to the memory
of H. Urfayelian and M. Jigerian**

St Paul (Boghos) Church yard

Tufa

Author **S. Lousigian**

Initiative of Urfayelian family

2001

Այնճար | Anjar

Վարդուկ Սարգսյանի
հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Հայ ավետարանական
եկեղեցու բակ

Մարմար

Հեղինակ՝ **Հ. Սթամբուլյան**

Նախաձեռնությունը՝
տեղ և տիկին Սազարյանների

**Monument to memory
of Vartuk Sarkissian**

The Armenian Evangelical
Church yard

Marble

Author **H. Stambouljan**

Initiative of Mr. and Mrs. Sakarian

2004

Այնճար | Anjar

Մուսա լեռան հերոսամարտի
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Պողոս եկեղեցի

Հեղինակ՝ **Ռ. Զուլհակյան**

Նախաձեռնությունը՝
Հայ համայնքի և Սուրբ Պողոս եկեղեցու

**Memorial to the victims of Musa
Dagh Heroic Battle**

St Paul (Boghos) Church

Author **R. Julhakyan**

Initiative of Armenian Community
and St Paul (Boghos) Church

1995

Անթիլիաս Antelias

Նվեր՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա
կաթողիկոսին Չեյթունցի
ազատամարտիկների
հիշատակին նվիրված
խաչքար

Նախաձեռնությունը՝ Չեյթունի
հայրենակցական միության

Khatchkar, gift to His
Holiness Catholicos
Aram I to the memory
of freedom fighters
of Zeytun

Initiative of Zeytun Patriotic Union

ՆՈՒՆԻՐ
Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՀՅՐԿՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԲԱԶԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒՆ

Անթիլիաս | Antelias

Արսլանյան ընտանիքի
հիշատակին նվիրված
խաչքար

Նախաձեռնությունը՝
տեր և տիկին Արսլանյանների

1997

Khatchkar to memory
of Arslanian family

Initiative of Mr. and Mrs. Arslanian

Անթիլիաս | Antelias

Լինդա Քոչերյանի
հիշատակին նվիրված
աղբյուր-հուշարձան

Fountain-monument in
memoriam of Linda Kocherian

Անթիլիաս | Antelias

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ մայր տաճարի բարերար Սարգիս Գևաճյանին նվիրված հուշարձան-դամբարան

St Gregory the Illuminator Cathedral benefactor Sarkis Gnatchian's monument-tomb

Անթիլիաս | Antelias

Նվեր խաչքար Լ.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա կաթողիկոսին

Նախաձեռնությունը Լ.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա կաթողիկոսի

Khatchkar, gift to His Holiness Aram A Catholicos

Initiative of His Holiness Garegin A Catholicos

1995

Զմմառ Bzommar

2012

Հակոբ Մեղապարտի արձանը՝ տեղադրված հայ գրատպության 500-ամյակի առթիվ

Վանքի բակ

Չեղիսակ՝ Բ. Ետալյան

Նախաձեռնությունը՝ Հայ կաթողիկե Չմմառի վանքի պատրիարքական միաբանության

Statue of Hakob Meghapart erected on the occasion of 500th anniversary of Armenian printing

Monastery courtyard

Author՝ R. Etalian

Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation of the Monastery of Bzommar

Չմմառ | Bzommar

Խաչքար

Վանքի տարածք
Նախաձեռնությունը՝
Հայ կաթողիկե Չմմառի վանքի
պատրիարքական միաբանության

Khatchkar

Monastery courtyard
Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal
congregation of the Monastery of Bzommar

2004

Չմմառ | Bzommar

**Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
խաչքար**

Վանքի բակ

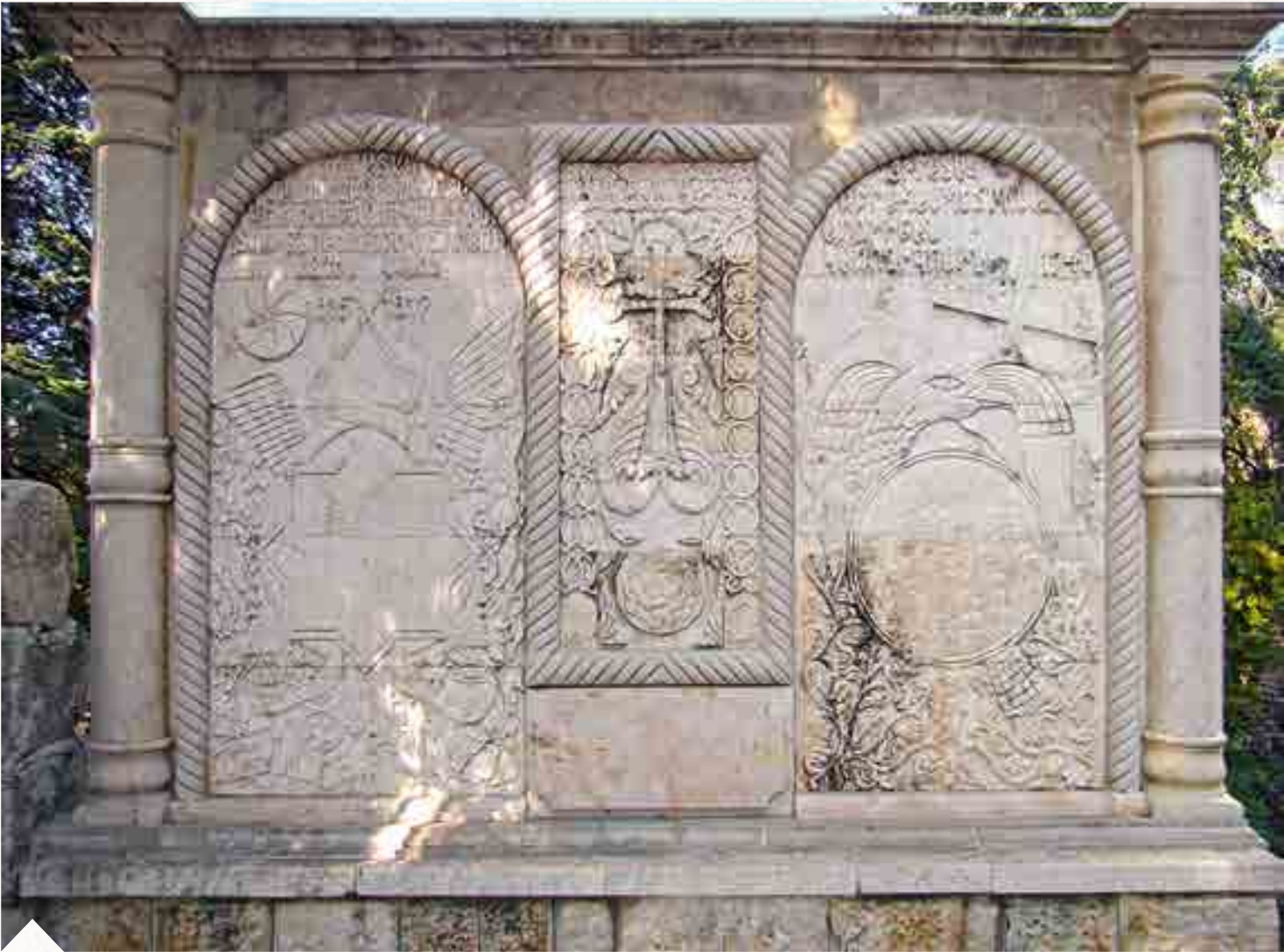
Հեղինակ՝ **Ժ. Արոյան**
Նախաձեռնությունը՝
Հայ կաթողիկե Չմմառի վանքի
պատրիարքական միաբանության

**Khatchkar to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Monastery courtyard

Author **Zh. Aroyan**
Initiative of the Armenian Catholic
Patriarchal congregation of the Monastery
of Bzommar

1960

Չմմառ | Bzommar

**Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշապատ**

Վանքի բակ

Հեղինակներ՝ **Վ. Ավեսյան, Ժ. Արոյան**
Նախաձեռնությունը՝
տեր և տիկին Սհարոնյանների

**Memorial-wall to the Armenian
Genocide victims**

Monastery courtyard

Authors **V. Avesyan, Zh. Aroyan**
Initiative of Mr. and Mrs. Aharonyan

1993

Զմմառ | Bzommar

Երանելի Իգնատիոս արքեպիսկոպոս Մալոյանի և 14 Նահատակների հիշատակին նվիրված հուշակոթող

Վանքի բակ
Չեղինակ՝ **Վ. Ավեսյան**
Նախաձեռնությունը՝ 2-րդ կաթողիկե Զմմառի վանքի պատրիարքական միաբանության

Monument to the memory of Blessed Archbishop Ignatios Maloyan and 14 martyrs

Monastery courtyard
Author **V. Avesian**
Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation of the Monastery of Bzommar

2003

Զմմառ | Bzommar

Աբրահամ Պետրոս Ա Արծիվյան կաթողիկոս-պատրիարքի կիսանդրին

Վանքի բակ
Չեղինակ՝ **Զ. Խոշյան**
Նախաձեռնությունը՝ 2-րդ կաթողիկե Զմմառի վանքի պատրիարքական միաբանության

Bust of Catholicos-patriarch Abraham Petros I Ardsivian

Monastery courtyard
Author **Z. Khedeshian**
Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation of the Monastery of Bzommar

1979

Զմմառ | Bzommar

«Ողջույն քեզ, Սուրբ եկեղեցի» հուշարձան

Վանքի բակ
Նախաձեռնությունը՝ 2-րդ կաթողիկե Զմմառի վանքի պատրիարքական միաբանության

“Salutation to Holy church” Monument

Monastery courtyard
Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation of the Monastery of Bzommar

Զմմառ | Bzommar

Արևածագի ժամերգությանը նվիրված հուշարձան

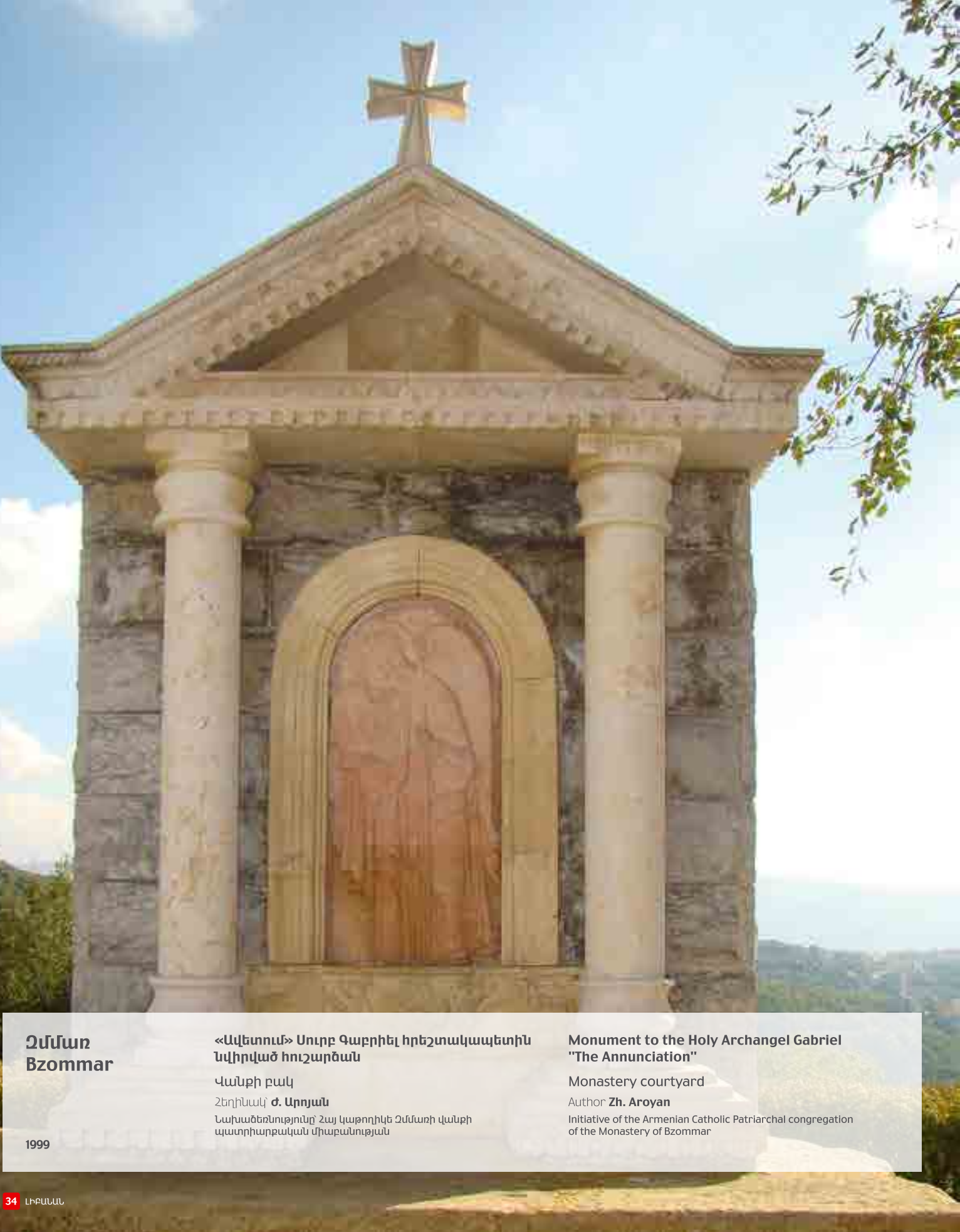
Վանքի բակ
Չեղինակ՝ **Վ. Ավեսյան**
Նախաձեռնությունը՝ 2-րդ կաթողիկե Զմմառի վանքի պատրիարքական միաբանության

Monument to Prime

Monastery courtyard
Author **V. Avesian**
Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation of the Monastery of Bzommar

2005

Զմմառ Bzommar

1999

«Ավետում» Սուրբ Գաբրիել հրեշտակապետին
նվիրված հուշարձան

Վանքի բակ

Չեղինակ՝ Ժ. Արոյան

Նախաձեռնությունը՝ Չայ կաթողիկե Զմմառի վանքի
պատրիարքական միաբանության

Monument to the Holy Archangel Gabriel
"The Annunciation"

Monastery courtyard

Author **Zh. Aroyan**

Initiative of the Armenian Catholic Patriarchal congregation
of the Monastery of Bzommar

Զմմառ | Bzommar

Չայոց ցեղասպանության
անմեղ զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Վանքի բակ

Նախաձեռնությունը՝ Չայ կաթողիկե
Զմմառի վանքի պատրիարքական
միաբանության

Monument to the memory
of the Armenian Genocide
innocent victims

Monastery courtyard

Initiative of the Armenian Catholic
Patriarchal congregation of the
Monastery of Bzommar

Զմմառ | Bzommar

Երանելի Իգնատիոս
արքեպիսկոպոս Մալոյանի
և Եղեռնի Նահատակների
հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Վանքի բակ

Նախաձեռնությունը՝ Չայ կաթողիկե
Զմմառի վանքի պատրիարքական
միաբանության

Memorial to Blessed Archbishop
Ignatios Maloian memory

Monastery courtyard

Initiative of the Armenian Catholic
Patriarchal congregation of the
Monastery of Bzommar

Զմմառ | Bzommar

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցին
նվիրված հուշատախտակ

Վանքի բակ

Շեղիսակ՝ **Վ. Ավեսյան**

Նախաձեռնությունը՝ Հայ կաթողիկե
Զմմառի վանքի պատրիարքական
միաբանության

St Mesrop Mashtots
memorial plaque

Monastery courtyard

Author **V. Avesian**

Initiative of the Armenian Catholic
Patriarchal congregation of the
Monastery of Bzommar

2006

Զմմառ | Bzommar

Սուրբ Սահակ Պարթևին
նվիրված հուշատախտակ

Վանքի բակ

Շեղիսակ՝ **Վ. Ավեսյան**

Նախաձեռնությունը՝ Հայ կաթողիկե
Զմմառի վանքի պատրիարքական
միաբանության

St Sahak Partev
memorial plaque

Monastery courtyard

Author **V. Avesian**

Initiative of the Armenian Catholic
Patriarchal congregation of the
Monastery of Bzommar

2006

Այնթուրա | Aintoura

Հուշարձան՝ նվիրված
Այնթուրայի որբանոցում
մահացած հայ երեխաներին

Սուրբ Ժողեֆ քոլեջի բակ

Բրոնզ

Շեղիսակ՝ **Ր. Թոքատյան**

Նախաձեռնությունը՝
Գ. և Հ. Խաչատրյանների

Monument to memory
of Armenian children, who died
in the Orphanage of Aintoura

St Joseph College yard

Bronze

Author **R. Tokatlian**

Initiative of G. and H. Khachatrian

2010

Դամասկոս | Damascus

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Մարմար

Հեղինակ՝ Կ. Կարազյոզյան

Նախաձեռնությունը՝
Ազգային առաջնորդարանի և անհատ
բարերարների

**Monument to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Marble

Author **K. Karagyozyan**

Initiative of National Prelacy,
private benefactors

1965

Դամասկոս | Damascus

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Հեղինակներ՝

Ֆ. Նահիաս, Ս. Գյուլնազարյան

Նախաձեռնությունը՝ Ն. Սարաֆյանի

**Monument to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Authors **F. Nahhas, S. Gyulnazarian**

Initiative of N. Sarafian

1965

Դամասկոս | Damascus

Հայոց ցեղասպանության
80-ամյակին նվիրված
հուշակոթող

Սուրբ Սարգիս եկեղեցու
տարածք

Մարմար

Հեղինակ՝ Ս. Գյուլնազարյան

Նախաձեռնությունը՝ Ն. Թորոսյանի

**Memorial to the 80th anniversary
of the Armenian Genocide**

St Sarkis Church area

Marble

Author **S. Gyulnazaryan**

Initiative of N. Torosian

1995

Հալեպ Aleppo

Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Երրորդության եկեղեցու տարածք
Մարմար

Չեղինակներ՝ **Մկրտիչյան եղբայրներ**
Նախաձեռնությունը՝ հայ կաթողիկե համայնքի,
տեր և տիկին էքմեքչյանների

Monument to the memory of the Armenian Genocide
victims

Holy Trinity Church area
Marble

Authors **Mkrtichian brothers**
Armenian Catholic Community Mr. and Mrs. Ekmekchyan

1995

Հալեպ Aleppo

Տարոն աշխարհին և Հայոց ցեղասպանության
նահատակներին նվիրված հուշարձան

Սրբոց Զառանկից մանկանց մայր եկեղեցու բակ
Չեղինակներ՝ **Վ. Բերթիզյան և Մկրտիչյան եղբայրներ**
Նախաձեռնությունը՝ Բերիտ հայոց թեմի և «Տարոն-Տուրուբերան»
հայրենակցական միության

Monument to the Taron Land and the Armenian
Genocide victims

Forty Martyrs Armenian Cathedral Church yard
Authors **V. Bertizian, Mkrtichian brothers**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo and Taron-Turuberan
Compatriot Union

1996

Հալեպ | Aleppo

Մարաշի աղետին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Գևորգ եկեղեցու բակ

Շեղիսակներ՝

Վ. Բերթիզյան, Գ. Երամյան

Նախաձեռնությունը՝ Բերիո հայոց թեմի և Ա. Գուրսյանի

Monument to Marash disaster

St George Church yard

Authors V. Bertizian, G. Yeramian

Initiative of Armenian Diocese of Aleppo and A. Gututichian

1990

Հալեպ | Aleppo

Ապրիլյան Նահատակների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու տարածք

Շեղիսակներ՝ Ս. Պալմանուկյան, Գ. Ասլանյան, Լ. Ղազարյան

Նախաձեռնությունը՝ Բերիո հայոց թեմի և Արոյան ընտանիքի

Monument to the memory of April martyrs

The area of Church of Holy Mother of God (Surp Asdvadzadzin)

Authors S. Palmanoukian, G. Aslanyan, L. Ghazaryan

Initiative of Armenian Diocese of Aleppo and Aroyan family

1993

Հալեպ | Aleppo

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշապատ

Սրբոց Քառասնից մանկանց մայր եկեղեցու բակ

Շեղիսակներ՝

Ս. Պալմանուկյան, Գ. Երեմյան

Նախաձեռնությունը՝ Կ. և Տ. Զլեյան եղբայրների

1989

Memorial wall to the Armenian Genocide victims

Forty Martyrs Armenian Cathedral Church yard

Authors

S. Palmanoukian, G. Yeremyan

Initiative of K. and T. Kitchian brothers

Հալեպ | Aleppo

**Հայոց ցեղասպանության
նահատակների հիշատակին
նվիրված խաչքար**

Մարմար

Հեղինակ՝ **Լ. Ղազարյան**

Նախաձեռնությունը՝
Բերիկ հայ կաթողիկե եկեղեցու

**Khatchkar to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Marble

Author՝ **L. Ghazaryan**

Initiative of the Armenian Catholic
Church of Aleppo

1994

Հալեպ | Aleppo

**Ապրիլյան եղեռնի
նահատակների հիշատակին
նվիրված հուշարձան**

Ազգային գերեզմանատուն

Հեղինակներ՝

Ա. Մարկոսյան, Չ. Բարդակչյան

Նախաձեռնությունը՝ Բերիկ հայոց թեմի
և Գասպարյան ընտանիքի

**A Monument to the memory
of April martyrs**

National Cemetary

Authors

A. Markosian, Z. Bardakchian

Initiative of Armenian Diocese of Aleppo
and Gasparian family

1994

Հալեպ | Aleppo

**Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան**

Մարմար

Հեղինակ՝ **Գ. Երեմյան**

Նախաձեռնությունը՝
Սեմիր Ռոմանոս ընտանիքի

**A monument to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Marble

Author՝ **G. Yeremyan**

Initiative of Semir Romanos family

1990

Հալեպ, Այնթափ | Aleppo, Ayntap

Այնթափի գոյամարտի
Նահատակների հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Ֆերզիտ

**Monument to Ayntap freedom
fight martyrs**
Ferzit

Հալեպ | Aleppo

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին և գերշ.
Տ. Ս. առք. Գաթարոյանին
նվիրված հուշարձան

Ազգային գերեզմանատուն
Բրոնզ, գրանիտ, մարմար
Շեղինակ՝ **Վ. Պարսումյան**
Նախաձեռնությունը՝ Բերիո հայոց թեմի
և Արոյան ընտանիքի

2004

**A monument to the memory of
the Armenian Genocide victims
and His Eminence Archbishop
S. Gataroyan**

National Cemetary
Bronze, granite, marble
Author **V. Barsoumian**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo
and Aroyan family

Հալեպ | Aleppo

Մեծի Տանն Կիլիկիո
կաթողիկոս Չարեհ Ա-ի
կիսանդրին

Բրոնզ, մարմար
Նախաձեռնությունը՝ Համալսյան քույրերի

**Bust of Catholicos Zareh I
of the Great House of Cilicia**

National Cemetary
Bronze, marble
Initiative of Hamalian sisters

Հալեպ | Aleppo

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Շեղինակներ՝ **Սկրտիչյան եղբայրներ**
Նախաձեռնությունը՝
տեղի և տիկին Վարվառյանների

1997

**A monument to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

Authors **Mkrtichian brothers**
Initiative of Mr. and Mrs. Varvarian

Հալեպ Aleppo

1995

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Հայ ավետարանական եկեղեցու տարածք

Զեղինակ՝ **Ն. Քարկայան**

Նախաձեռնությունը՝ Սիրիայի հայ համայնքի, Բեթել հայ ավետարանական եկեղեցու և տեր և տիկին Չալաջյանների

A monument to the memory of the Armenian Genocide victims

Armenian Evangelical Church area

Author **N. Karkayan**

Initiative of Armenian Community of Syria and the Bethel Armenian Evangelical Church, Mr. and Mrs. Halajhian

Հալեպ Aleppo

1994

Զեյթունի ազատամարտի զոհերին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Գևորգ եկեղեցու բակ

Ֆերզիտ

Զեղինակ՝ **Տ. Արզումանյան**

Նախաձեռնությունը՝ Տ. Արզումանյանի

Monument to Zeytun freedom fight victims

St George Church yard

Ferzit

Author **T. Arzoumanian**

Initiative of T. Arzoumanian

Հալեպ | Aleppo

Հայոց մեծ երկրաշարժի
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշակոթող

Գրանիտ, մարմար
Նախաձեռնությունը՝
տեղ և տիկին Կիրակոսյանների

**Memorial to the victims of the
Armenian earthquake**

Granite, marble
Initiative of Mr. and Mrs. Kirakosian

Ռաս էլ-Այն | Ras al-Ayn

Ապրիլյան Նահատակների
հիշատակին նվիրված
հուշակոթող

Սուրբ Հակոբ եկեղեցու
տարածք

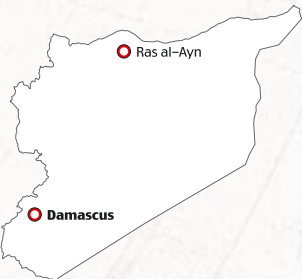
Շեղինակ՝ Ս. Կարապետյան
Նախաձեռնությունը՝ Բերիկ հայոց թեմի,
Յաղոբյան ընտանիքի

**Monument to the memory
of April martyrs**

St James (Surp Hagop) Church
area

Author **S. Karapetian**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo,
Yaghoubian family

1980

Ռաս էլ-Այն | Ras al-Ayn

Ապրիլյան Նահատակների
հիշատակին նվիրված
հուշակոթող

Սուրբ Հակոբ եկեղեցու
տարածք

Մարմար
Շեղինակ՝ Ս. Գյուլնազարյան
Նախաձեռնությունը՝ Բերիկ Հայոց թեմի
և ժ. էսմերյանի

2008

**Monument to the memory
of April martyrs**

St James (Surp Hagop) Church
area

Marble

Author **S. Gyulnazaryan**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo,
Zh. Esmerian

Ռաս էլ-Այն | Ras al-Ayn

Խաչքար՝ ի հիշատակ
սիրիական հայրենիքի
Նահատակների

Սուրբ Հակոբ եկեղեցու
տարածք

Մարմար

Շեղինակ՝ **Զ. Թոքմաջյան**
Նախաձեռնությունը՝ Բերիկ հայոց թեմի
և Կ. Գրմաչյանի

2009

**Khatchkar in memory of the
martyrs of Syrian homeland**

St James (Surp Hagop) Church
area

Marble

Author **H. Tokmajian**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo
and K. Grmzian

Քեսաբ | Kesab

Ապրիլյան Նահատակների
հիշատակին նվիրված
խաչքար-հուշակոթող

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու
տարածք

Մարմար
Չեղինակ՝ **Մ. Էպլիղայան**
Նախաձեռնությունը՝
Էպլիղայան ընտանիքի

2009

**Monument-khatchkar
to the memory of April martyrs**

The area of Church of Holy Mother
of God (Surp Asdvadzadzin)

Marble

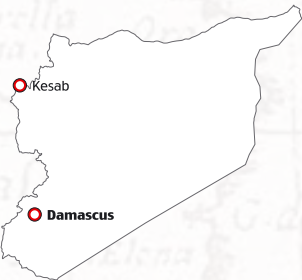
Author **M. Eplighatian**
Initiative of Eplighatian family

Քեսաբ | Kesab

Քիլադայան ընտանիքի
հիշատակին նվիրված
խաչքար

**Khatchkar to the memory
of Kilagbian family**

**Քեսաբ
Kesab**

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա-ի կիսանդրին

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու տարածք

Bust of His Holiness Catholicos Garegin I

The area of Church of Holy Mother of God
(Surp Asdvadzadzin)

Դեյր էզ-Չոր | Deir ez-Zor

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքար

Սուրբ Նահատակաց հուշահամալիրի տարածք
Տուֆ

Հեղինակ՝ **Ա. Ղազարյան**
Նախաձեռնությունը՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության և հայ համայնքի

1990

Դեյր էզ-Չոր | Deir ez-Zor

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Հայոց ցեղասպանության թանգարան
Հեղինակներ՝ **Ս. Պալմանուկյան, Կ. Թովմասյան, Ս. Գրատյան**
Նախաձեռնությունը՝ Բերիո հայոց թեմի և հայ համայնքի

Monument to the memory of the Armenian Genocide victims

The Armenian Genocide Museum
Authors **S. Palmanoukian, K. Tovmasian, S. Gratian**
Initiative of Armenian Diocese of Aleppo and Armenian community of Aleppo

1991

Լաթաքիա | Latakia

Ապրիլյան Նահատակների հիշատակին նվիրված հուշակոթող

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի

Մարմար
Հեղինակ՝ **Ա. Ճապուր**
Նախաձեռնությունը՝ Բերիո հայոց թեմի, Ն. և Դ. Պալքայանների

Memorial to April victims

The area of Church of Holy Mother of God (Surp Asdvadzadzin)

Marble
Author **A. Tchapur**
Initiative of Diocese of Aleppo N. and D. Palkayan

2002

Լաթաքիա | Latakia

Ապրիլյան Նահատակների հիշատակին նվիրված հուշակոթող

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու տարածք

Հեղինակ՝ **Ե. Կարպուշյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ե. Կարպուշյանի, Բերիո հայոց թեմի

Memorial to April victims

The area of Church of Holy Mother of God (Surp Asdvadzadzin)

Author **Y. Karpoushian**
Initiative of Y. Karpoushian, Armenian Diocese of Aleppo

1977

Էլ-Քամիշլի Al-Qamishli

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հուշահամալիր

Սուրբ Ջակոբ եկեղեցու
տարածք

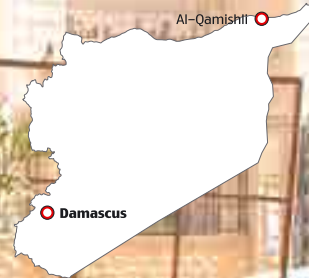
Հեղինակ՝ **Չ. Փաթեճյան**
Նախաձեռնությունը՝
Բերիտ հայոց թեմի, ժ. Գասպարյանի

**Memorial of the Armenian
Genocide victims**

St James (Surp Hagop)
Church area

Author **H. Pchakjian**
Initiative of Diocese of Aleppo,
Zh. Gasparian

1982

Մելքիյե | Al-Malikiyah

Հայոց ցեղասպանության
նահատակների հիշատակին
նվիրված խաչքար

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու
տարածք

Նախաձեռնությունը՝
Բերիտ հայոց թեմի և հայ համայնքի

**Khatchkar to the memory
of the Armenian Genocide
Victims**

The area of Church of Holy Mother
of God (Surp Asdvadzadzin)

Initiative of Armenian Diocese of Aleppo,
Armenian community

2006

Թեհրան | Tehran

Մեսրոպ Մաշտոցի հուշարձան

Սուրբ Թարգմանչաց եկեղեցու տարածք

Բրոնզ, գրանիտ
Չեղինակ՝ **Լ. Տերյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ն. Մինասյանի

Monument to Mesrop Mashtots

St Targmanchats Church yard
Bronze, granite

Author **L. Terian**
Initiative of N. Minasyan

1991

Թեհրան | Tehran

Հայոց եղեռնի նահատակների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Սարգիս եկեղեցու տարածք
Մարմար

Չեղինակներ՝ **Է. Աբրահամյան, Ս. Սուքիասյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Տեր-Հակոբյանի

A monument to the Armenian Genocide victims

St Sarkis Church area
Marble

Authors **E. Abrahamian, S. Sukiasian**
Initiative of A. Ter-Hakobyan

1973

Թեհրան | Tehran

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու տարածք
Մարմար

Չեղինակ՝ **Զ. Խաչատրյան**
Նախաձեռնությունը՝ Զ. Մելիքյանի

A monument to the Armenian Genocide victims

St Gregory the Illuminator Church area
Marble

Author **H. Khachatryan**
Initiative of H. Melikyan

2006

Թեհրան | Tehran

Հայոց եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Թարգմանչաց եկեղեցու տարածք

Մարմար
Չեղինակ՝ **Ն. Գուլնազարյան**
Նախաձեռնությունը՝ տեր և տիկին Խեչումյանների

Monument to the memory of the Armenian Genocide

Holy Targmanchats Church area
Marble

Author **N. Gulnazarian**
Initiative of Mr. and Mrs. Khechumian

2008

Թեհրան | Tehran

Սուրբ Խաչ մատուռ-հուշարձան

Հայ մարզա-մշակույթային
«Արարատ»
կազմակերպության տարածք
Բետոն

Շեղինակ՝ Ռ. Ոսկանյան

Նախաձեռնությունը՝
Հայ մարզա-մշակույթային «Արարատ»
կազմակերպության

Holy Cross Chapel-Memorial

The area of Sports and Cultural
Organization "Ararat"

Concrete

Author **R. Voskanyan**

Initiative of Armenian Sports and Cultural
Organization "Ararat"

1986

Թեհրան | Tehran

Հովհաննես Թովմասյանի
կիսանդրին
Հովհաննես Թովմասյան դպրոց
Բրոնզ
Ներկայացված՝ **Զ. Այվազյան**
Նախաձեռնությունը՝ Թ. Թովմասյանի

Bust of Hovhannes Tovmasian
Hovhannes Tovmasian school
Bronze
Author **Z. Ayzazian**
Initiative of T. Tovmasian

1971

Թեհրան | Tehran

Եփրեմ խանի կիսանդրին
Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու
տարածք
Բրոնզ
Ներկայացված՝ **Լ. Տերյան**

Bust of Eprem Khan
St Mother Mary Church area
Bronze
Author **L. Terian**

1968

Թեհրան | Tehran

Դոկտ. Հարություն Դավթյանի
կիսանդրին
Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու
տարածք
Բրոնզ

Bust of Dr. Harutyun Davtian
St Mother Mary Church area
Bronze

2011

Թեհրան | Tehran

Հովհաննես Մասեհյանի
կիսանդրին
Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու
տարածք
Բրոնզ
Ներկայացված՝ **Է. Աբրահամյան**

Bust of Hovhannes Masehian
St Mother Mary Church area
Bronze
Author **E. Abrahamian**

Սպահան (Նոր Զուղա) | Isfahan (New Jugha)

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Ամենափրկիչ վանքի տարածք

Չեղինակներ՝ **Ա. Աճեմյան, Ե. Սապունճյան**
Նախաձեռնությունը՝ Նոր Զուղայի հայ համայնքի և Ե. Սապունճյանի

1975

A monument to the Armenian Genocide victims

All Saviour's Monastery area

Authors **A. Adjemian, Y. Sabounchian**
Initiative of Armenian Community of Nor Jugha, and Y. Sabounchian

Սպահան (Նոր Զուղա) | Isfahan (New Jugha)

Խաչատուր վարդապետ Կեսարացու կիսանդրին

Սուրբ Ամենափրկիչ վանական համալիրի թանգարան

Բրոնզ

Չեղինակ՝ **Զ. Ավագյան**
Նախաձեռնությունը՝ տեր և տիկին Մելիքյանների

1977

Bust of Khachatur M. Kesaratsi

All Saviour's Monastery museum
Bronze

Author **Z. Aivazian**
Initiative of Mr. and Mrs. Melikian

Սպահան (Նոր Զուղա) | Isfahan (New Jugha)

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի կիսանդրին

Սուրբ Ամենափրկիչ վանական համալիրի թանգարան

Բրոնզ

Չեղինակ՝ **Զ. Ավագյան**
Նախաձեռնությունը՝ տեր և տիկին Մելիքյանների

1977

Bust of St Mesrop Mashtots

All Saviour's Monastery museum
Bronze

Author **Z. Aivazian**
Initiative of Mr. and Mrs. Melikian

Սպահան (Նոր Զուղա) Isfahan (New Jugha)

Հովհաննես Շիրազի
կիսանդրին

Սուրբ Ամենափրկիչ վանական
համալիրի գրադարանի
տարածք

Բրոնզ

Հեղինակ՝ **Գ. Նաջիբի**
Նախաձեռնությունը՝ Լ. Մինասյանի

Bust of Hovhannes Shiraz

All Saviour's Monastery library
area

Bronze

Author **J. Najibi**
Initiative of L. Minasian

1986

Սպահան (Նոր Զուղա) Isfahan (New Jugha)

Պարույր Սևակի կիսանդրին

Սուրբ Ամենափրկիչ վանական
համալիրի գրադարանի
տարածք

Բրոնզ

Հեղինակ՝ **Զ. Այվազյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Մելիքյանի

Bust of Paruyr Sevak

All Saviour's Monastery library
area

Bronze

Author **Z. Aivazian**
Initiative of A. Melikian

1977

Սպահան (Նոր Զուղա) Isfahan (New Jugha)

Խաչատուր վարդապետ Կեսարացու արձանը

Սուրբ Ամենափրկիչ վանական համալիրին
կից հրապարակ

Բրոնզ

Հեղինակ՝ **Ժ. Շահբազյան**

Statue of Khachatur M. Kesaratsi

All Saviour's Monastery square

Bronze

Author **Zh. Shahbazian**

2007

Սպահան (Նոր Զուղա) | Isfahan (New Jugha)

Սուրբ Կատարինե մենաստանի կույսերի հիշատակին նվիրված խաչքար

Սուրբ Կատարինե մենաստանի բակ

Մարմար

Չեղինակ՝ **Ա. Սիմոնյան**

Նախաձեռնությունը՝ Զ. Շահիջանյանի

Khatchkar to the memory of St Katarine Nunnery virgins

St Katarine Nunnery courtyard

Marble

Author **A. Simonian**

Initiative of H. Shahjjanian

2006

Թավրիզ | Tabriz

Զուղայից բերված խաչքարեր

Հայոց թեմի առաջնորդարանի մուտքի մոտ

Նախաձեռնությունը՝ Հայոց թեմի առաջնորդարանի

Khatchkars from Jugha

At the entrance of the Armenian Prelacy

Initiative of Armenian Prelacy

Թավրիզ | Tabriz

Հայոց եկեղեցու հիմնադրման 1700–ամյակին նվիրված հուշարձան

Հայոց թեմի առաջնորդարանի բակ
Նախաձեռնությունը՝ Է. Բարսեղյանի, տեր և տիկին Ռսկանյանների

Monument to the 1700th anniversary of Armenian Church foundation

Armenian Diocese yard
Initiative of E. Barseghyan, Mr. and Mrs. Voskanian

2003

Թավրիզ | Tabriz

Տ. Ներսես արք. Մելիք-Թանգյանի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Շողակաթ գերեզմանատուն

Հեղինակ՝ Ի. Նալբանդյան
Նախաձեռնությունը՝ Ի. Նալբանդյանի

Monument to Archbishop Nerses Melik-Tankian

Shoghakat Cemetery

Author I. Nalbandian
Initiative of I. Nalbandian

1950

Թավրիզ | Tabriz

Հայոց մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սուրբ Սարգիս եկեղեցի
Տուֆ

Հեղինակ՝ Ա. Թամամյան
Նախաձեռնությունը՝ Կ. Պիոնյանի և թեմական խորհրդի

Monument to the memory of the Armenian Genocide victims

St Sarkis Church

Tufa

Author A. Tamamian
Initiative of K. Plonian, Diocesan Council

1922

Թավրիզ | Tabriz

Խոյի Նահատակների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Հայկական գերեզմանատուն
Մարմար
Նախաձեռնությունը՝ Ս. Վարդանյանի

Khoy Martyrs Memorial

Armenian Cemetery

Marble
Initiative of S. Vardanian

1988

Շահինշահի Shahin Shahr

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Հայոց ազգային դպրոցի բակ
Գրանիտ, մարմար
Շեղիսակ՝ Դ. Դիլանչյան
Նախաձեռնությունը՝
Սպահանի հայոց թեմի առաջնորդարանի

**Monument to the victims
of the Armenian Genocide**

Armenian national school yard
Granite, marble

Author D. Dilanchian
Initiative of Isfahan Armenian Prelacy

2008

Արաք | Arak

Հայոց եղեռնի զոհերի
հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Մեսրոպ եկեղեցու բակ
Գրանիտ
Շեղիսակ՝ Ա. Պետրոսյան
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի
և Հայ առաքելական եկեղեցու

**A monument to the victims
of Armenian Genocide**

St Mesrop Church yard
Granite

Author A. Petrosian
Initiative of Armenian Community,
Armenian Apostolic Church

1970

Աբադան | Abadan

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Կարապետ եկեղեցու
տարածք
Բրոնզ, գրանիտ, մարմար
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Monument to the victims
of the Armenian Genocide**

St Garabed Church area
Bronze, granite, marble
Initiative of Armenian Community

1965

Ահվազ | Ahvaz

Հայոց եղեռնի զոհերի
հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Մեսրոպ եկեղեցու
տարածք
Գրանիտ
Շեղիսակ՝ Ս. Շահվերդյան
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Monument to the victims
of the Armenian Genocide**

St Mesrop Church yard
Granite

Author S. Shahverdian
Initiative of Armenian Community

1965

Հիմնադիր Հայ Լրագրութեան եւ
Խմբագիր «ԱՉԴԱՐԱՐ» Ամսագրի
ՏՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԻՆ ՇԱՄՈՆԵԱՆ
Ծնւալ ի Շիրազ (Պարսկաստան) 1750
եւ Վախճանեալ ի յԳ Ո Փետրուարի 1824
ի Մադրաս շողկատուան
Բանդալագործ Լեւոն Թորմաթեան
In Revered Memory of
Rev. Haruthiun Shumavonian
Father of Armenian journalism
Born in 1750 in Shiraz Persia
Died on 9th February 1824 in Madras
Sculptured by: Levon Tokmajyan
11th December 2005

Կալկաթա | Kolkata

Խաչքար
«Սուրբ Էջմիածին»

Սուրբ Նազարեթ
եկեղեցի
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

1960

Khatchkar
"Holy Etchmiadzin"

St Nazareth Church
Initiative of Armenian Community

Կալկաթա | Kolkata

Տ. Ջարություն ավագ քին.
Շմավոնյանի կիսանդրին

Սուրբ Նազարեթ եկեղեցի
Շեղիսակ՝ Լ. Թորմաջյան
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Bust of Rev. Senior Priest
Harutyun Shmavonian

St. Nazaret Church
Author L. Tokmajyan
Initiative of Armenian Community

2005

Կալկաթա | Kolkata

Չայոց ցեղասպանության
50-ամյակին նվիրված
հուշարձան

Սուրբ Նազարեթ եկեղեցի
Մարմար
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Memorial to the 50th anniversary
of the Armenian Genocide

St Nazaret Church
Marble
Initiative of Armenian Community

1965

Կալկաթա | Kolkata

Դավիթ Դավթյանի կիսանդրին

Օրիորդաց վարժարան
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Bust of Davit Davtian

Girl's school
Initiative of Armenian Community

1953

Ուստ-Կամենոգորսկ Ust-Kamenogorsk

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար

Սուրբ Երրորդության ռուսական
որդափառ եկեղեցու բակ

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
Հայկական մշակութային կենտրոնի

**Khatchkar in memory of the
Armenian Genocide victims**

Holy Trinity Russian Orthodox
Church yard

Tufa

Initiative of Armenian Cultural Center

2009

Մանգիստաուի մարզ, Ֆորդշնչենկո գյուղ Mangystau region Fordshnchenko village

Տապանաքար, 19-րդ դար

Tombstone, 19th century

Ալմաթի | Almaty

«Սուրբ Կարապետ» խաչքար

«Լույս» մշակութային միության
տարածք

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝ Ա. Կարապետյանի

Khatchkar "Surb Karapet"

"Luys" Cultural Union area

Tufa

Initiative of A. Karapetyan

2004

Կարագանդայի մարզ, Սպասկ Karaganda region, Spassk

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
խաչքար

Սպասկ հուշահամալիրի
տարածք

Գրանիտ

Չեղինակ՝ Խ. Ղևոնդյան

**Khatchkar to the memory of
the Armenian Genocide victims**

Spassk Memorial area

Granite

Author K. Ghevondyan

2004

ԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ԷՄԻՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
UNITED ARAB EMIRATES

Շարժա | Sharjah

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշակոթող

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ
Եկեղեցի
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ Սուրբապյան ընտանիքի

Memorial to the victims of the
Armenian Genocide

St Gregory the Illuminator Church
Tufa
Initiative of Suqiasyan family

1999

ՀՈՐԴԱՆԱՆ
JORDAN

Ամման
Amman

Հայոց եղեռնի նահատակների հիշատակին
նվիրված խաչքար

Հայկական թաղամաս, Սուրբ Թադեոս եկեղեցու բակ
Մարմար
Հեղինակ՝ **Ս. Զամբազյան**
Նախաձեռնությունը՝ տեր և տիկին Դաքեսյանների

2005

Khatchkar to the memory of the Armenian
Genocide victims

Armenian district, St Thaddeus Church yard
Marble
Author **S. Jambazian**
Initiative of Mr. and Mrs. Daqessian

Jerusalem

Երուսաղեմ Jerusalem

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին
նվիրված յոթ խաչքար

Ժառանգավորաց վարժարանի ընծայարանի բակ
Ֆերզիտ, կրաքար

Շեղիսակներ՝ Ա. Գագիկի Հարությունյան, Ս. Հովհաննիսյան
Ա. Խաչատրյան, Ա. Աբազյան, Գ. Դավթյան, Ա. Եգանյան
Ա. Նվերի Հարությունյան

Նախաձեռնությունը՝ Ա. Բաղդյանի

2007

Seven khachkars in memory of the Armenian
Genocide victims

Zharangavorats School Seminary courtyard
Ferzit, limestone

Authors A. Gagik Harutyunyan, S. Hovhannisyan,
A. Khachatryan, A. Abazyan, G. Davtyan, A. Yeganyan,
A. Nver Harutyunyan

Initiative of A. Baghrian

Երուսաղեմ | Jerusalem

Ապրիլյան Նահատակների հիշատակին նվիրված խաչքար

Չայ կաթուղի եկեղեցի, խաչի ճանապարհ (3-4 կայան)

Khatchkar in memoriam of April victims

Armenian Catholic Church, the Way of the Cross (3-4 stations)

Երուսաղեմ | Jerusalem

Խաչքար՝ Նվեր Սուրբ Մարիամ Աստվածածնի եկեղեցուն

Սուրբ Մարիամ Աստվածածնի եկեղեցու տարածք

Մարմար

Շեղինակ՝ **Ա. Խաչատրյան**

Նախաձեռնությունը՝ Ա. Խաչատրյանի

1993

Khatchkar, a gift to Virgin Mary Church

Virgin Mary Church area

Marble

Author **A. Khachatryan**

Initiative of A. Khachatryan

Երուսաղեմ | Jerusalem

Խաչքար՝ Նվիրված Սուրբ Աթոռի համայն միաբանների հիշատակին

Սուրբ Չակոբ վանք՝

Պարտիզաթաղ

Մարմար

Նախաձեռնությունը՝ Չայոց պատրիարքարանի

1993

Khatchkar to the memory of Holy See all the monks

St James (Surp Hagop) Monastery, Bartizatagh

Marble

Initiative of Armenian Patriarchate

Երուսաղեմ | Jerusalem

Խաչքար՝ տեղադրված եկեղեցին Նորոգելու կապակցությամբ

Սուրբ Չարության տաճար, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ մատուռ

Մարմար

Նախաձեռնությունը՝ Սուրբ Չակոբյանց միաբանության, Կ. եպիսկոպոս Գաբրիելյանի

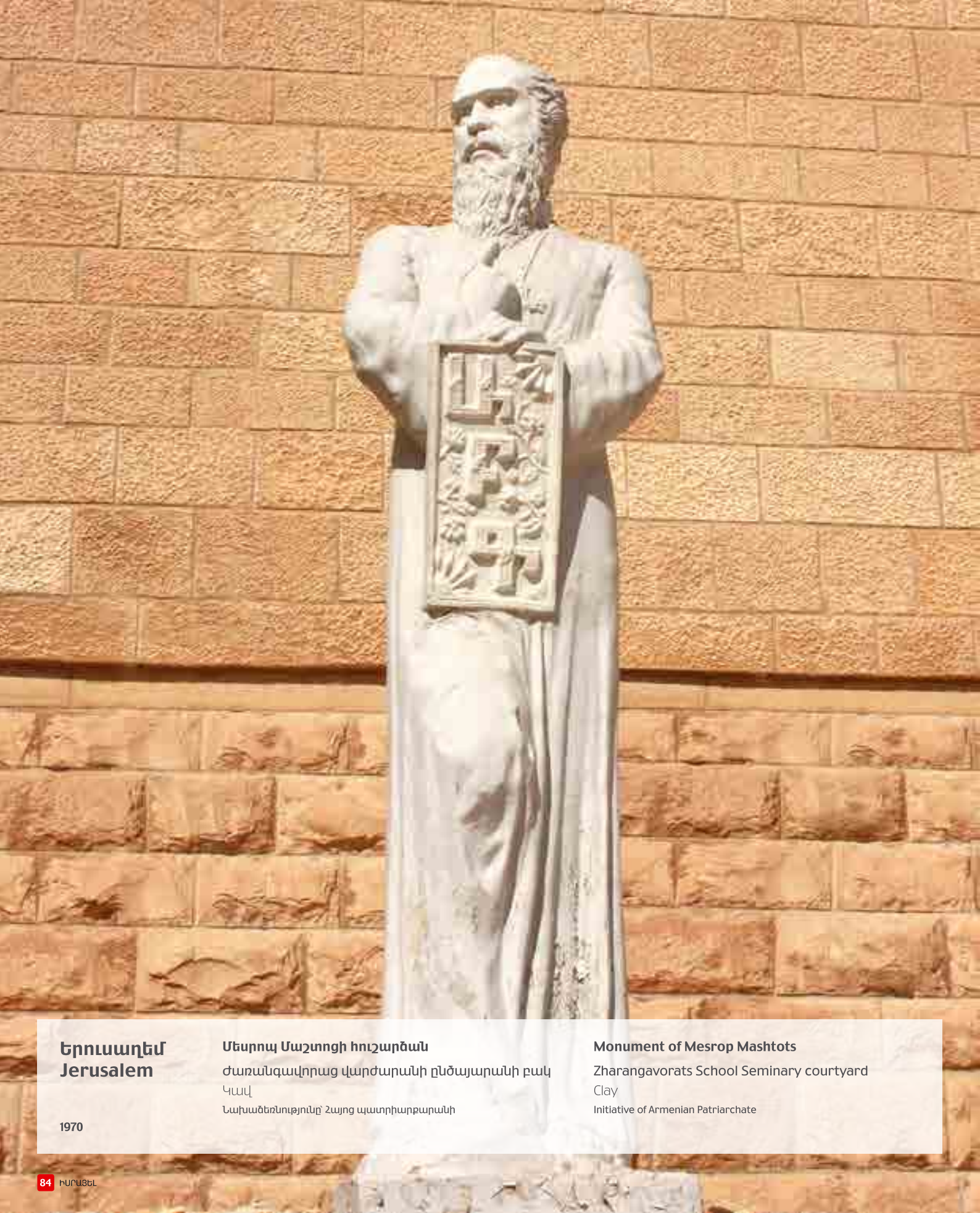
1980

Khatchkar erected on the occasion of the Church renovation

Church of Holy Sepulchre–St Gregory the Illuminator Chapel

Marble

Initiative of St Hakobants Unity G. Bishop Karibekian

Երուսաղեմ Jerusalem

1970

Մեսրոպ Մաշտոցի հուշարձան

Ժառանգավորաց վարժարանի ընծայարանի բակ
Կավ
Նախաձեռնությունը՝ Հայոց պատրիարքարանի

Monument of Mesrop Mashtots

Zharangavorats School Seminary courtyard
Clay
Initiative of Armenian Patriarchate

Երուսաղեմ Jerusalem

Արարայի
ճակատամարտում
զոհված հայ զինվորների
հիշատակին նվիրված
հուշարձան

Սիրնի բարձունք՝
ազգային գերեզմանատուն
Նախաձեռնությունը՝
Ե. արքեպիսկոպոս Դուրյանի

Memorial to the warriors fallen in the Arara Battle

Zion Hill National Cemetery
Initiative of Archbishop Y. Durlan

1925

Երուսաղեմ Jerusalem

Վարդան Մամիկոնյան Սուրբ սեղան-խաչ

Սուրբ Հարության
տաճար
Մարմար
Շեղիսակներ՝ Կ. Եպիսկոպոս
Գարիբեկյան, Չ. Գաբրիելյան
Նախաձեռնությունը՝
Կ. Եպիսկոպոս Գարիբեկյանի,
Հայոց պատրիարքարանի

Vardan Mamikonyan St Cross desk

Church of the Holy
Sepulchre
Marble
Authors G. Bishop Karibekian,
H. Gaplanian
Initiative of G. Bishop Karibekian,
Armenian Patriarchate

1980

Բեթլեհեմ, Պաղեստին Bethlehem, Palestine

Խաչքար

Սուրբ Ծննդյան տաճար,
Հայոց բաժին
Շեղիսակ՝ Ա. Խաչատուրյան
Նախաձեռնությունը՝
Ա. Խաչատուրյանի

Khatchkar Church of the Holy Nativity, Armenian part

Author A. Khachaturian
Initiative of A. Khachaturian

1980

Յոպպե (Յաֆֆա) | Jaffa

**Ս. և Լ. Մխիթարյանների
հիշատակին նվիրված
խաչքար**

Սուրբ Նիկողայոս վանք
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ Ս. Մխիթարյանի

2008

**Khatchkar to the memory
of S. and L. Mkhitarian
St. Nicholas Monastery**

Tufa
Initiative of S. Mkhitarian

Յոպպե (Յաֆֆա) | Jaffa

**Խաչքար՝ տեղադրված
եկեղեցին նորոգելու
կապակցությամբ**

Սուրբ Նիկողայոս վանք
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Դավթյանի

2008

**Khatchkar erected on
the occasion of the Church
renovation**

St Nicholas Monastery
Initiative of A. Davtian

**Յոպպե (Յաֆֆա)
Jaffa**

2008

**Խաչքար՝ տեղադրված եկեղեցին նորոգելու
կապակցությամբ**

Սուրբ Նիկողայոս վանք
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Բաղդյանի

**Khatchkar erected on the occasion of the
Church renovation**

St Nicholas Monastery
Initiative of A. Baghrian

Կիև | Kiev

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
խաչքարեր

Նոր կառուցվող հայկական
եկեղեցու բակ
Տուֆ

**Khatchkars to the memory
of the Armenian Genocide victims**

Courtyard of an Armenian Church
under construction

Tufa

2011

Խարկով | Kharkov

Գրիգորի Պոժենյանին
նվիրված հուշատախտակ

Բնակելի շենքի պատ
Նախաձեռնությունը՝
խարկովի տարածաշրջանային
«Հայկական ազգային բաղաբային
համայնք» ՀԿ-ի

**Grigory Pozhenyan Memorial
Plaque**

Residential building wall
Initiative of Kharkov Regional Public
Armenian National Urban Community NGO

2013

Խարկով | Kharkov

Գեորգի Մովսեսյանին
նվիրված հուշատախտակ

Բնակելի շենքի պատ
Նախաձեռնությունը՝
խարկովի տարածաշրջանային
«Հայկական ազգային բաղաբային
համայնք» ՀԿ-ի

**Grigory Movsesyan Memorial
Plaque**

Residential building wall
Initiative of Kharkov Regional Public
Armenian National Urban Community NGO

2013

Օդեսա | Odessa

Երկրաշարժի զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքար
Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու բակ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar to the memory of the earthquake victims
St Gregory the Illuminator Church yard
Tufa
Initiative of Armenian Community

Օդեսա | Odessa

Վասիլի Թաիրովի կիսանդրին
Խաղողի և զինեգործության ինստիտուտի բակ
Բրոնզ

Bust of Vasili Tairov
Vinicultural Institute area
Bronze

Օդեսա | Odessa

Խաչքար
Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու բակ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar
St Gregory the Illuminator Church yard
Initiative of Armenian Community

1995

Օդեսա | Odessa

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
խաչքար

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցու բակ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar in memory
of the Armenian Genocide
victims

St Gregory the Illuminator
Church yard
Tufa
Initiative of Armenian Community

1970

Օդեսա | Odessa

«Քաղաքներ»
արձան-ցուցանակ
Մովսիսյա բուլվար
Բրոնզ

"Cities"
monument-signboard
Coast boulevard
Bronze

Լվով | Lvov

Խաչքար

Հայկական մայր տաճարի բակ
Տուֆ

Khatchkar

Armenian Cathedral courtyard
Tufa

Լվով | Lvov

Յուզեֆ ժուլինսկուն
Նվիրված հուշատախտակ

Memorial plaque
of Józef Żulinski

Լվով | Lvov

Կարոլ Միկուլևիին նվիրված
հուշատախտակ

Հայկական մայր տաճարի բակ

Memorial plaque of Karol Mikuli
Armenian Cathedral courtyard

Լվով | Lvov

Արքեպիսկոպոս Իսահակ
Իսակովիչի մահարձան
Լիչակովյան գերեզմանատուն

**Archbishop Isak Isakovicz's
tomb-statue**
Lichakiv Cemetary

Լվով | Lvov

Արքեպիսկոպոս Գժեգորժ
Միքիսալ Շիմոնովիչի
մահարձան
Լիչակովյան գերեզմանատուն

**Archbishop of Lvov, Gzegorz
Michaél Szimonovicz's
tomb-statue**
Lichakiv Cemetary

Լվով | Lvov

Յուզեֆ Վորոսևիչի մահարձան
Լիչակովյան գերեզմանատուն

Józef Vorosievicz's tomb-statue
Lichakiv Cemetary

Լվով | Lvov

Արքեպիսկոպոս Սամուել Կիրիլ
Ստեֆանովիչի մահարձան
Լիչակովյան գերեզմանատուն

**Archbishop Samuel Ciril
Stefanovicz's tomb-statue**
Lichakiv Cemetary

Սիմֆերոպոլ Simferopol

1999

Հովհաննես և Գաբրիել Ավագովսկիների արձանը

Քաղաքային պուրակ
Մարմար

Հեղինակ՝ **Լ. Թոքմաջյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ղրիմի հայ համայնքի

Statue of Hovhannes (Ivan) and Gabriel Aivazovsky

City Park
Marble

Author **L. Tokmajyan**
Initiative of Crimean Armenian community

Սիմֆերոպոլ Simferopol

Սպենդիարյանների
ընտանեկան դամբարան

Հին հայկական
գերեզմանատուն

Ավագաքար
Նախաձեռնությունը՝
Սպենդիարյան ընտանիքի

Spendiaryan family tomb

Old Armenian Cemetery

Sandstone

Initiative of Spendiaryan family

1888

**Սիմֆերոպոլ
Simferopol**

Երկրաշարժի զոհերի
հիշատակին նվիրված
խաչքար

Սուրբ Չակոբ
եկեղեցու բակ
Տուֆ

Չեղինակ՝ **Խ. Ռուբեն**
Նախաձեռնությունը՝
Սիմֆերոպոլի հայ հոգևոր
համայնքի

**Khatchkar to the memory
of earthquake victims**

St James (Surp Hagop)
Church yard

Tufa

Author **Kh. Rouben**
Initiative of Armenian religious
community of Simferopol

2008

**Սիմֆերոպոլ
Simferopol**

Չայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
խաչքար

Սուրբ Չակոբ եկեղեցու բակ
Բազալտ

Նախաձեռնությունը՝ Դրիմի հայ համայնքի

**Khatchkar to the memory
of the Armenian Genocide
victims**

St James (Surp Hagop) Church
yard

Basalt

Initiative of Crimean Armenian community

1991

Չին Դրիմ՝ Old Crimea

Խաչքար՝ նվիրված
մենաստանի 650-ամյակին

Սուրբ Խաչ մենաստան
Տուֆ

Չեղինակ՝ **Խ. Ռուբեն**
Նախաձեռնությունը՝
Ն.Ա.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Կաթողիկոսի

**Khatchkar to the 650th
Anniversary of the Monastery**

Holy Cross Monastery

Tufa

Author **Kh. Rouben**
Initiative of His Holiness Catholicos Garegin II

2008

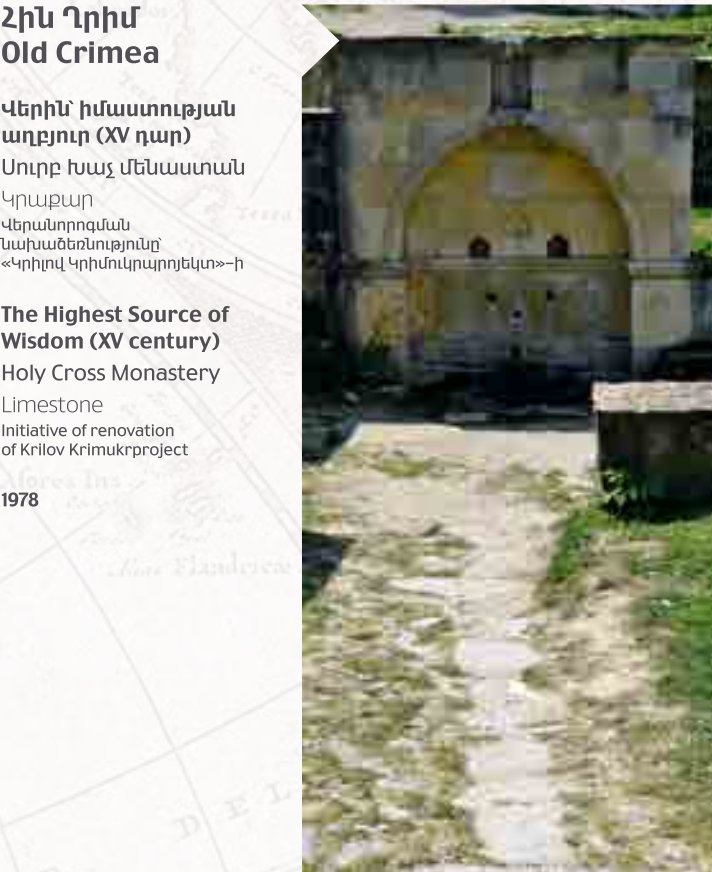
Չին Դրիմ՝ Old Crimea

Միջին՝ առողջության աղբյուր
(XV դար)

Սուրբ Խաչ մենաստան
Կրաքար

Վերանորոգման նախաձեռնությունը՝
Դրիմի հայ համայնքի և Մ. Պողոսյանի

2001

**Չին Դրիմ՝
Old Crimea**

Վերին՝ իմաստության
աղբյուր (XV դար)

Սուրբ Խաչ մենաստան
Կրաքար

Վերանորոգման
նախաձեռնությունը՝
«Կրիլով Կրիմուկրայոյեկտ»-ի

**The Highest Source of
Wisdom (XV century)**

Holy Cross Monastery

Limestone

Initiative of renovation
of Krilov Krimukrproject

1978

Չին Դրիմ՝ Old Crimea

Միջին՝ առողջության աղբյուր
(XV դար)

Սուրբ Խաչ մենաստան
Կրաքար

Վերանորոգման նախաձեռնությունը՝
Ս. Երեմիա Մակիյանի և Վարպետ Չակոբի

**Medium Source of Health
(XV century)**

Holy Cross Monastery

Limestone

Initiative of renovation of Crimean
Armenian community and M. Poghosyan

2001

Չին Դրիմ՝ Old Crimea

Ներքին՝ երիտասարդության և
գեղեցկության աղբյուր (XV դար)

Սուրբ Խաչ մենաստան
Կրաքար

Վերանորոգման նախաձեռնությունը՝
Ս. Երեմիա Մակիյանի և Վարպետ Չակոբի

**The Lowest Source of Youth
and Beauty (XV century)**

Holy Cross Monastery

Limestone

Initiative of renovation of Fr. Yeremia
Maklyan and Master Hakob

2005

**Հին Ղրիմ
Old Crimea**

2008

**Յոթ խաչքար՝ նվիրված մենաստանի
650-ամյակին**

Սուրբ Խաչ մենաստան
Տուֆ

Հեղինակ՝ **Խ. Ռուբեն**
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Չովհաննիսյանի, Վ. Մարկոսյանի,
Ա. Դանիելյանի

**Seven khachkars to the 650th Anniversary
of the Monastery**

Holy Cross Monastery
Tufa

Author **Kh. Rouben**
Initiative of A. Hovhannisyanyan, V. Markosyan, A. Danielyan

Հին Ղրիմ | Old Crimea

Մենաստանի հարավային պատի մոտ փորագրված համալիրը հիմնողների անուններով հուշատախտակ (XVIII դար)
Սուրբ Խաչ մենաստան
Մարմար

Memorial plaque near the southern wall of the Monastery with the names of the founders of the temple complex (XVIII century)
Holy Cross Monastery
Marble

Հին Ղրիմ | Old Crimea

Սուրբ Խաչ մենաստանի խաչքարեր
Կրաքար

Khatchkars, Holy Cross Monastery
Limestone

Թեոդոսիա Theodosia

1930

Հովհաննես Այվազովսկու արձանը

Հովհ. Այվազովսկու տուն-թանգարանի դիմաց
Բրոնզ
Չեղինակ՝ **Ի. Գինցբուրգ**
Նախաձեռնությունը՝ Թեոդոսիայի քաղաքային իշխանությունների

Statue of Hovhannes (Ivan) Aivazovsky

In front of Hovh. (Ivan) Aivazovsky Home Museum
Bronze
Author **I. Gintsburg**
Initiative of Theodosia Municipal Authorities

Թեոդոսիա | Theodosia

Հայատառ հուշատախտակներ XIX դար

Հովհ. Այվազովսկու
տուն-թանգարան
Մարմար
Նախաձեռնությունը՝ Հովհ. Այվազովսկու

Memorial plaques in Armenian scripts XIX century

Hovh. (Ivan) Aivazovsky
Home Museum
Marble
Initiative of Hovh. (Ivan) Aivazovsky

Թեոդոսիա | Theodosia

Հովհաննես Այվազովսկու կիսանդրին

Հովհ. Այվազովսկու
տուն-թանգարան
Մարմար
Չեղինակ՝ **Լ. Բերնշտամ**

Bust of Hovhannes (Ivan) Aivazovsky

Hovh. (Ivan) Aivazovsky
Home Museum
Marble
Author **L. Bernshtam**

1900

Թեոդոսիա | Theodosia

Ցայտադրյուր-հուշարձան
«Բարի հանճար»

Քաղաքային պուրակ
Չեղինակ՝ **Հովհ. Այվազովսկի**
Վերանորոգման նախաձեռնությունը՝
Վ. Ա. Շայդերովի

Fountain-monument
“Good Genius”

City Park
Author **Hovh. (Ivan) Aivazovsky**
Initiative of renovation V. A. Shayderov

2004

Թեոդոսիա | Theodosia

Հովհաննես Այվազովսկու
շատրվան

Քաղաքային պուրակ
Խեցեքար, մարմար, դիորիտ
Չեղինակ՝ **Հովհ. Այվազովսկի**
Նախաձեռնությունը՝ Հովհ. Այվազովսկու

Hovhannes (Ivan) Aivazovsky's
Fountain

City Park
Coquina, marble, diorite
Author **Hovh. (Ivan) Aivazovsky**
Initiative of Hovh. (Ivan) Aivazovsky

1888

Թեոդոսիա | Theodosia

Հովհաննես Այվազովսկու
տուն-թանգարանի
հուշատախտակներ

Հովհ. Այվազովսկու
տուն-թանգարան
Մարմար

Memorial plaques of
Hovhannes (Ivan) Aivazovsky's
Home Museum

Hovh. (Ivan) Aivazovsky
Home Museum
Marble

Թեոդոսիա Theodosia

1903

Հովհաննես և Աննա Այվազովսկիների գերեզմանը

Սուրբ Սարգիս եկեղեցու բակ
Մարմար
Հեղինակ՝ **Քիոջոլի**
Նախաձեռնությունը՝ Թեոդոսիայի բնակիչների

Hovhannes (Ivan) and Anna Aivazovsky tomb

St Sarkis Church yard
Marble
Author **Biojoli**
Initiative of Theodosia residents

Թեոդոսիա | Theodosia

Գաբրիել Այվազովսկու հիշատակին նվիրված հուշաքար

Սուրբ Գաբրիել և Միքայել
հրեշտակապետաց եկեղեցու
դիմաց
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝
Թեոդոսիայի հայ համայնքի

Memorial plaque of Gabriel Aivazovsky

In front of St Gabriel
and Michael Archangel
Church
Granite
Initiative of Armenian community
of Theodosia

Թեոդոսիա, Կարանտին | Theodosia, Karantin

Հայատառ արձանագրությամբ տապանաքար, 14-րդ դար

Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցու
տարածք

Tombstone with Armenian inscription, 14th century

John the Baptist Church area

Թեոդոսիա | Theodosia

Հայկական արձանագրությամբ
իին տապանաքարեր

Սուրբ Սարգիս եկեղեցու բակ
Մարմար, խճաքար

Ancient tomb plates with Armenian
inscriptions

St Sarkis Church yard
Marble, chipping

Թեոդոսիա | Theodosia

Հայրենական մեծ պատերազմում զոհվածների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Հորելյանական այգի
 Բրոնզ, պողպատ
 Չեղիսակներ՝ **Ս. Ի. Մալիշև, Վ. Դ. Գուրին, Ե. Գ. Նաուգոլնի**
 Նախաձեռնությունը՝ Թեոդոսիայի բաղաքապետարանի

1970

Monument to the memory of the victims of the WWII

Jubilee Garden
 Bronze, steel
 Authors **S. I. Malishev, V. D. Gurin, E. G. Naugolni**
 Initiative of Theodosia Municipality

Յալթա | Yalta

**Վարդգես Սուրենյանցի
հարթաքանդակն
ու գերեզմանը**

Սուրբ Չոփսիսիմեն եկեղեցու բակ
Մարմար, բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝ Ղրիմի մշակույթի
Նախարարության

**Vardges Surenyants' bas-relief
and tomb**

St Hripsimeh Church yard
Marble, bronze
Initiative of Ministry of Culture of Crimea

1963

Յալթա | Yalta

**Խաչքար՝ նվիրված
Ղրիմի հոգևոր համայնքի
հիմնադիր, բարերար
Պողոս Տեր-Ղուկասյանի
հիշատակին**

Սուրբ Չոփսիսիմեն եկեղեցի
Ավազաքար
Նախաձեռնությունը՝ Յալթայի Սուրբ
Չոփսիսիմեն եկեղեցու ծխական խորհրդի

**Khatchkar in memoriam of the
founder of Crimean Armenian
Community Poghos
Ter-Ghukasyan**

St Hripsimeh Church yard
Sandstone
Initiative of St Hripsimeh Church Parish
Council of Yalta

Յալթա | Yalta

**Միսաք Մելքոնյանի
հիշատակին նվիրված
խաչքար**

Սուրբ Չոփսիսիմեն եկեղեցի
Տուֆ
Չեղիսակ՝ Ս. Ասատրյան
Նախաձեռնությունը՝ Յալթայի Սուրբ
Չոփսիսիմեն եկեղեցու ծխական խորհրդի

**Khatchkar in memoriam
Misak Melkonyan**

St Ripsimeh Church yard
Tufa
Author՝ **S. Asatryan**
Initiative of St Hripsimeh Church Parish
Council of Yalta

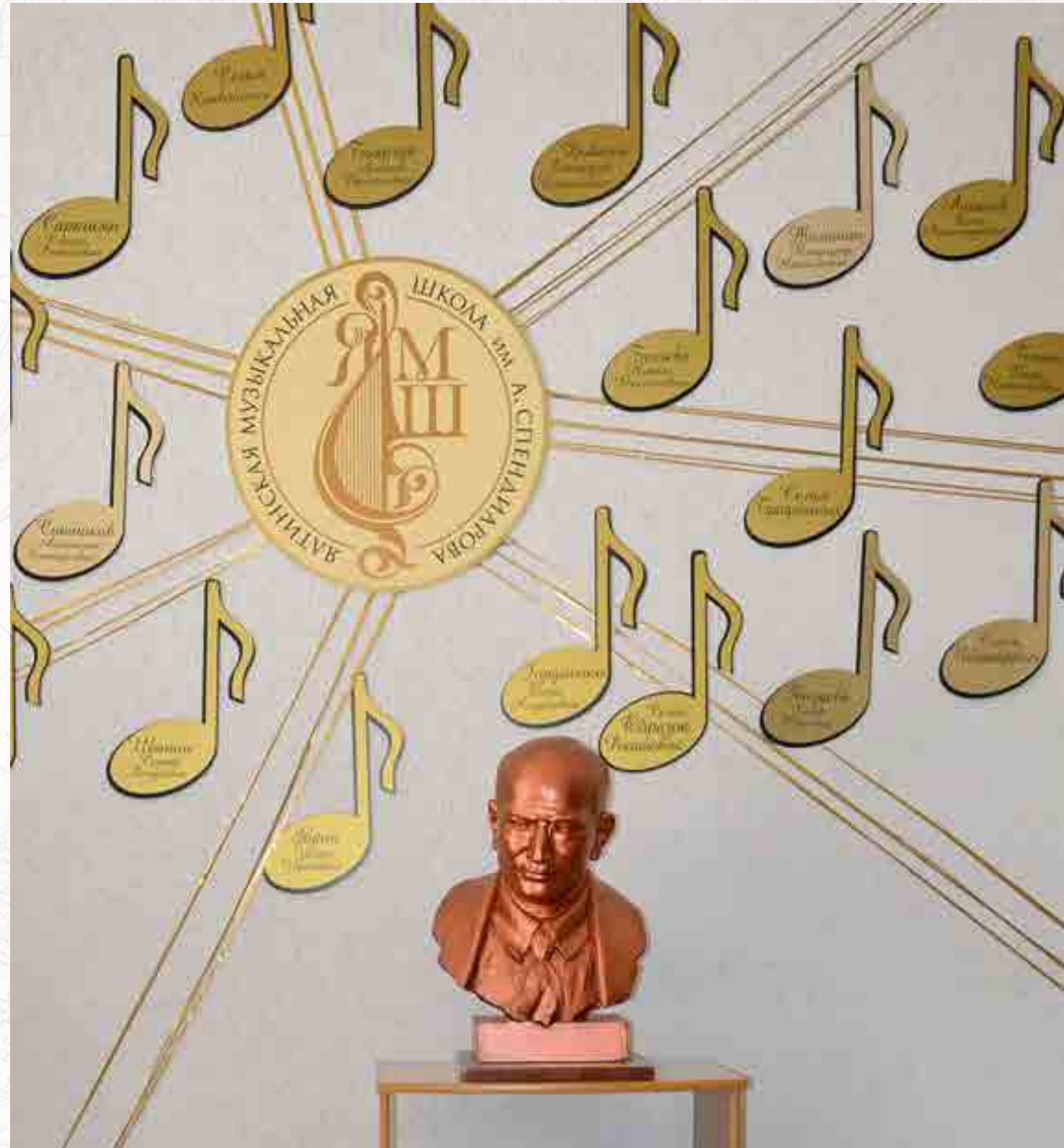
Յալթա | Yalta

Հարթաքանդակների
պատկերասրահ,
«Մազարաչ» գինեգործության
ինստիտուտ

Վ. Թաիրով, Մ. Մելքոնյան,
Ս. Պողոսյան, Թ. Կատարյան

Bas-relief Gallery
Magarach Viticulture Institute

V. Tairov, M. Melkonyan,
S. Poghosyan, T. Katarian

Յալթա Yalta

2010

Ալեքսանդր Սպենդիարյանի կիսանդրին

Ալ. Սպենդիարյանի անվան երաժշտական դպրոց
Բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝ Ս. Սարգսյանի

Bust of Alexander Spendiaryan

Musical School after Al. Spendiaryan
Bronze
Initiative of S. Sargsyan

Յալթա | Yalta

Տեր Ռոման Անտոնյանի հիշատակին նվիրված խաչքար
Սուրբ Հռիփսիմե եկեղեցու բակ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝
Անտոնյան ընտանիք

Khatchkar to the memory of Father Roman Antonyan
St Hripsimeh Church yard
Tufa
Initiative of Antonyan family

1996

Յալթա | Yalta

Ալեքսանդր Սպենդիարյանի հիշատակին նվիրված հուշատախտակ
Ալ. Սպենդիարյանի տան պատ
Բազալտ
Նախաձեռնությունը՝ Դրիմի մշակույթի
Նախարարության

Alexander Spendiaryan memorial plaque
Al. Spendiaryan house wall
Basalt
Initiative of Ministry of Culture of Crimea

1991

Յալթա | Yalta

«Արմենիա» Նավի կործանման հուշատախտակ
Առափնյա փողոց,
մատուռին կից
Բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
Դրիմի Ռուսական ուղղափառ եկեղեցու

Memorial plaque to the crush of the ship "Armenia"
Naberezhnaya str.
next to the Chapel
Bronze
Initiative of the Russian Orthodox Church of Crimea

2010

Յալթա | Yalta

Վլադիմիր Վարդանյանի հիշատակին նվիրված հուշատախտակ
Վ. Վարդանյանի տան պատ
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝ Դրիմի հայ համայնքի

Vladimir Vardanyan memorial plaque
V. Vardanyan's home wall
Granite
Initiative of Crimean Armenian Community

2011

Սևաստոպոլ | Sevastopol

Հայրենական մեծ պատերազմում
աչքի ընկած ռազմանավերի
անունները հավերժացնող
հուշահամալիր

Քաղաքային զբոսայգի
Գրանիտ, բրոնզ
Շեղիսակներ՝ **Վ. Արտյուխով,**
Վ. Սավչենկո, Վ. Սուխանով
Նախաձեռնությունը՝ Դրիմի Նախարարների
խորհրդի

**Monument in memoriam
of distinguished warships
in the WWII battles**

City Park
Granite, bronze
Authors **V. Artyukhov, V. Savchenko,**
V. Sukhanov
Initiative of Council of Ministers of Crimea

1979

Սևաստոպոլ | Sevastopol

Հայկական 89-րդ Թամանյան
դիվիզիայի զինվորների և
Հայրենական մեծ պատերազմի
ժամանակ Սևաստոպոլի
մարտերում զոհված հայ
մարտիկների հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Գրանիտ
Շեղիսակներ՝
Դ. Թորոսյան, Ա. Հարությունյան
Նախաձեռնությունը՝
Հայկական ԽՍՀ իշխանությունների

1961

**Monument to the memory
of the 89th Tamanyan Division
and warriors fallen in the WWII
during Sevastopol battles**
Granite
Authors **D. Torosyan, A. Harutyunyan**
Initiative of Armenian SSR Authorities

Կերչ | Kerch

Հայրենական մեծ
պատերազմում Կերչի
մարտերում զոհված հայ
մարտիկների հիշատակին
նվիրված խաչքար

Գլազովկա գյուղ
Գրանիտ
Շեղիսակ՝ **Մ. Պետրոսյան**
Նախաձեռնությունը՝ Դրիմի հայ համայնքի

2005

**Khatchkar to the memory
of warriors fallen in Kerch
battles in WWII**

Glazovka Village
Granite
Author **M. Petrosyan**
Initiative of Crimean Armenian Community

Կերչ | Kerch

Հայրենական
մեծ պատերազմում
զոհվածների
հիշատակին նվիրված
հուշակոթող

Հաջի Մուշկա բարձունք

Հեղինակներ՝
**Ս. Ն. Միրգորոդսկի,
Բ. Ե. Կլիմուշկո,
Ե. Ե. Գորբան**

Նախաձեռնությունը՝
Կերչի բաղաբապետարանի

**Monument in memory
of WWII victims**

Haji Mushka Hill

Authors
**S. N. Mirgorodsky,
B. E. Klimushko,
E. E. Gorban**

Initiative of Kerch Municipality

1982

Սուդակ, Տոպոլյովկա Sudak, Topoliovka

Հայաստան արձանագրությամբ
սալիկ, XIV դար

Սուրբ (Ավագ)
Ուրբաթի եկեղեցի
Մարմար

**Tablet with Armenian
inscription, XIV century**

St (Good) Friday Church
Marble

Նիկոպոլ | Nikopol

Հայոց ցեղասպանության
զոհերին նվիրված խաչքար

Քաղաքային պուրակ

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի,
Տ. և Ս. Սարգսյանների

**Khatchkar to victims
of the Armenian Genocide**

City Park

Կաթ

Initiative of Armenian Community
T. and S. Sarkissyan

2013

**Հատորի ստեղծմանն աջակցելու համար
«Համահայկական աշխարհագրական ասոցիացիան»
շնորհակալություն է հայտնում՝**

Հայր Մովսես Դոնանյանին (Լիբանան)
Եսայի Մարտիրոս Հավաթյանին (Լիբանան)
Տ. Նորայր վարդապետ Կազազյանին (Իսրայել)
Տ. Թեոդորոս վարդապետ Չաքարեանին (Իսրայել)
Արա Ոսկյանին (Չորդանան)
Լուսինե Ոսկյանին (Չորդանան)
Շերլի Ավեդյանին (Իրան)
Տ. Չաքարիա վարդապետ Բաղումյանին (Չնդկաստան)
Տ. Խորեն վարդապետ Չովհաննիսյանին (Չնդկաստան)
Ազնիվ Ժռակիմին (Չնդկաստան)
Տ. Երեմիա Մակիյանին (Ուկրաինա)
Սամվել Ազիզյանին (Ուկրաինա)
Վահան Վերմիշյանին (Ուկրաինա)
Վիլեն Շատվորյանին (Ուկրաինա)
Մերի Հակոբյանին (Ուկրաինա)
Արման սարկավազ Հակոբյանին (Ուկրաինա)

Սամվել Կարապետյանին
Աշոտ Դազարյանին
Հայր Ռուբեն Չարզարյանին
Հովիկ Յորդեկյանին
Լուսինե Ստեփանյանին
Վարդան Ադամյանին
Արման Հարությունյանին
Արևիկ Մկրտչյանին
Ինեսսա Ալմոյանին

Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարությանը

Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությանը՝

Տիգրան Մկրտչյանին
Գրիգոր Առաքելյանին
Վասիլի Դազարյանին
Անդրանիկ Գրիգորյանին
Սահակ Եղիազարյան
Գեորգի Մուրադյանին
Սուրեն Բաղդասարյանին

Լուսանկարները՝

Սամվել Կարապետյանի
Դավիթ Բոյաջյանի
Արմեն Անանյանի
Միքայել Պարետչյանի
Գարո Նալբանդյանի
Ռուբեն Նալբանդյանի
Նոել Շլիխտմանի
Դավիթ Բաումանի
Դևիտ Չալմանի
Դանիել Դերդերյանի
Չավեն Պապիկյանի
Ավետիս Կանաչյանի
Դավիդ Քարաջյանի
Տեր Երեմիա Մակիյանի
Սմբատ Մակիյանի
Շահանե Մակիյանի

**For support in preparing the volume
the "Panarmenian Geographic Association"
extends its gratitude to:**

Fr Movses Donanian (Lebanon)
Yessayi Mardiros Havatian (Lebanon)
Rev. Fr Norayr Kazazian (Israel)
Rev. Fr Teodoros Zaqarean (Israel)
Ara Voskyan (Jordan)
Lusine Voskyan (Jordan)
Sherly Avedian (Iran)
Rev. Fr Zakarya Baghumyan (India)
Rev. Fr Khoren Hovhannisyan (India)
Aznive Joakim (India)
Fr Yeremia Makian (Ukraine)
Samvel Azizyan (Ukraine)
Vahan Vermishyan (Ukraine)
Vilen Shatvoryan (Ukraine)
Mary Hakobyan (Ukraine)
Deacon Arman Hakobyan (Ukraine)

Samvel Karapetyan
Ashot Ghazaryan
Fr Ruben Zargaryan
Hovig Eordekian
Lusine Stepanyan
Vardan Adamyan
Arman Harutyunyan
Arevik Mkrtchyan
Inessa Almoyan

Ministry of Diaspora of the Republic of Armenia

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia

Tigran Mkrtchyan
Grigor Arakelyan
Vasili Ghazaryan
Andranik Grigoryan
Sahak Eghiazaryan
Georgi Mouradyan
Suren baghdasaryan

Photos by:

Samvel Karapetyan
Davit Boyajyan
Armen Ananyan
Michael Pareтчian
Garо Nalbandyan
Ruben Nalbandyan
Noel Schlichtmann
Davit Baumann
Alia Zalman
Daniel Derderian
Zaven Papikyan
Avedis Kanachyan
Davit Karadjyan
Fr Yeremia Makiyan
Smbat Makiyan
Shahane Makiyan

